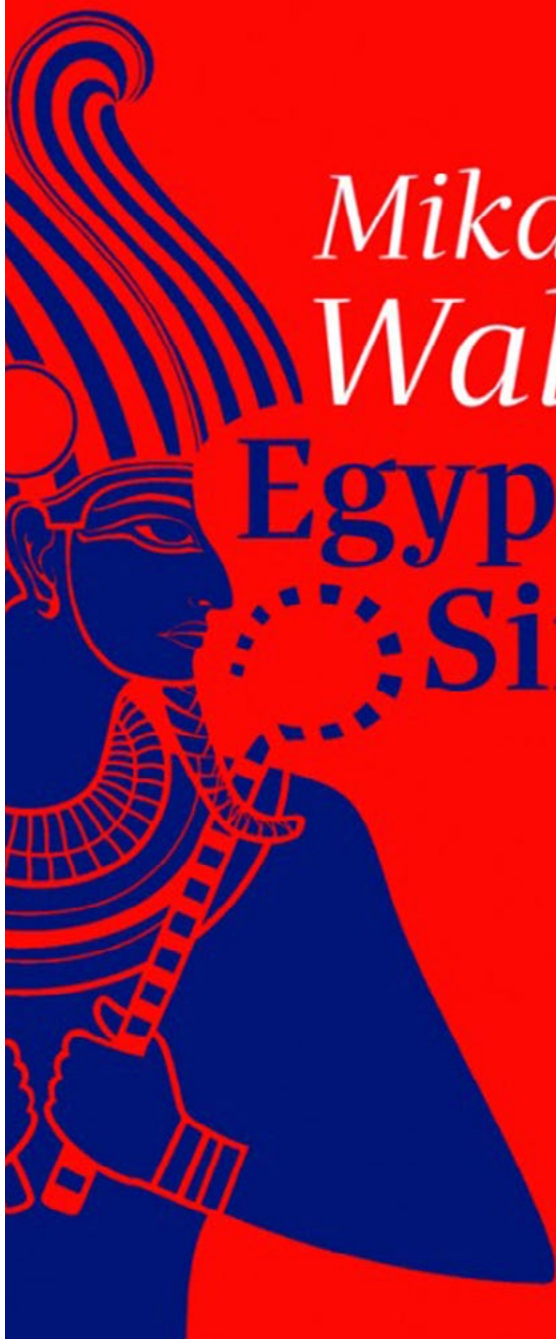


SVĚTOVÁ
PRÓZA

*Mika
Waltari*
Egyptán
Sinuhet

VYŠEHRAĐ



Egyptan Sinuhet

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.vysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz



Mika Waltari
Egyptan Sinuhet – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS  **MEDIA**

Mika
Waltari
Egyptän
Sinuhet





Mika
Waltari
Egypt'an
Sinuhet

Patnáct knih
ze života lékaře
Sinuheta

VYŠEHRA D

Lodička z rákosu

I

Já, Sinuhet, syn Senmuta a jeho ženy Kipy, píši tyto knihy. Nikoli proto, abych chválil bohy země Kemet, neboť jsem jimi znechucen. Nikoli proto, abych chválil faraony, neboť jsem znechucen jejich činy. Jedině pro sebe sama píši. Ne abych lichotil bohům, ne abych lichotil králům, ne že bych se bál časů příštích, ani že bych v ně doufal. Neboť za svého života jsem tolik zkusil a tolik ztratil, že marný strach mne nemůže znepokojit a jsem znechucen nadějí na nesmrtelnost, jako jsem znechucen bohy a králi. Tedy jediné pro sebe píši a tím – myslím – se liším ode všech, kdož psali přede mnou i kdož budou psát po mně.

Neboť vše, co bylo napsáno až doposud, bylo psáno buď pro bohy, nebo pro lidi. A řadím tedy faraony také mezi lidi, protože jsou našimi bližními v nenávisti i ve strachu, ve vášni i v zklamání. Ničím se od nás neliší, i když se řadí tisíckrát mezi bohy. A nechtě se řadí mezi bohy tisíckrát – a opět tisíckrát – jsou lidmi, jsouce podobni druhým. Mají moc ukojit svou nenávist a uniknout svému strachu, ale tato moc je neušetří ani vášně, ani zklamání. Avšak vše, co bylo napsáno, bylo psáno z rozkazu králů, nebo aby se lichotilo bohům či aby se předkládalo lidem ošemetně k věření to, co se nikdy nestalo. Nebo dokonce, aby lidé mysleli, že vše se stalo jinak, než tomu vskutku bylo. Nebo že účast toho či onoho na událostech je větší či menší, než vpravdě byla. V tom smyslu tvrdím, že vše, co bylo napsáno od pradávných dob až po tyto dny, bylo psáno pro bohy nebo pro lidi.

Vše je opět, jak bylo dříve, a nic není nového pod sluncem, a člověk se nemění, i když se mění jeho šat, ba i slova jeho řeči. Proto se domnívám, že se nebude psát jinak, než se posud psalo, neboť člověk sám se nemění. Lidé víří okolo lži jako mouchy

na medovém koláči a jako kadidlo dýmá slovo vypravěče, jenž dřepí v hnoji na rohu ulice, ale lidé prchají před pravdou.

Já, Sinuhet, syn Senmuta, jsem nicméně znechucen lží ve dnech své staroby a svého zklamání. Proto píši jedině pro sebe a píši jen to, co jsem viděl na vlastní oči, nebo o čem jsem se přesvědčil, že mi bylo pravdivě vypravováno. V tom se liším ode všech, kteří žili přede mnou, i ode všech, kteří budou žít po mně. Neboť ten, jenž píše slova na svitek papyru, a ještě více ten, jenž dává rýt své jméno a své činy do kamene, žije v naději, že jeho slova budou čtena a že potomstvo oslaví jeho činy a jeho moudrost. Ale nic není hodno chvály v mých slovech, mé činy jsou nehodny uznání, má moudrost jest trpká mému srdci a nelíbí se nikomu. Děti nebudou psát má slova na hliněné tabulky, aby se cvičily v písmě. Lidé nebudou opakovat má slova, aby zmoudřeli mou moudrostí. Vždyť jsem se vzdal vši naděje, že bych byl kdy čten a pochopen.

Neboť ve své špatnosti jest člověk krutější a zatvrzelejší než říční krokodýl. Jeho srdce je tvrdší kamene. Jeho marnivost je lehčí prachu. Ponoř ho do řeky – když oschne jeho šat, je stejný jako předtím. Ponoř ho do zármutku a zklamání – když z něho vyjde, je stejný jako předtím. Mnoho převratů jsem viděl já, Sinuhet, za svého života, ale vše je opět, jak bylo dříve, a člověk se nezměnil. Jsou také lidé, kteří říkají, že to, co se děje, není podobno tomu, co se dělo kdy dříve, ale to jsou marné řeči.

Já, Sinuhet, jsem viděl, jak syn ubíjel k smrti svého otce na rohu ulice. Viděl jsem, jak se zvedli chudí proti bohatým a bohové proti bohům. Viděl jsem, jak se muž, který pival víno ze zlatých pohárů, sklání ve své bídě, aby dlaní pil vodu z řeky. Ti, kteří vážili zlato, žebřali na rozích ulic a jejich ženy se prodávaly za měděný kroužek malovaným Nubijcům, aby mohly koupit chléb svým dětem.

Avšak tak tomu bylo i dříve. I za časů pastýřských králů žil ve stínu nádherných stanů člověk, jenž trávil své noci na udusané hlině. I tehdy přicházeli cizinci a rozbíjeli hlavy dětí o domovní prahy a brali do otroctví ženy, které byly oblečeny do královského lnu. I tehdy byli ubíjeni muži, kteří si stavěli hroby v západních horách, a jejich těla byla házena do řeky.

Tak se nestalo nic nového před mýma očima, ale vše, co se stalo, stane se i v budoucnu. Ti, kteří přijdou po mně, budou podobni těm, kteří byli přede mnou. Jakkpak by tedy mohli pochopit mou moudrost? Pročpak bych si měl přát, aby četli má slova?

Avšak já, Sinuhet, píši toto pro sebe, neboť poznání hryže mé srdce jako louh, i vyprchala všecka má radost z žití. Začínám své knihy ve třetím roce svého vyhnanství na pobřeží východního moře, kde se vystrojují lodi do země Punt, poblíže pouště, poblíže pohoří, kde kdysi králové brávali kámen pro své obrazy. Píši, protože víno je trpké mému jícnu. Píši, protože jsem ztratil touhu obveselovat se s ženami a protože ani zahrada, ani ryby v rybníce neobšťastňují mé oči. Za chladných nocí zahřívá černá dívka mé lože, ale nemám z ní potěšení. Zahnal jsem pěvce, neboť zvuk strunných nástrojů a fléten zraňuje mé uši. Proto píši já, Sinuhet, jenž nevím co počít se vším svým bohatstvím a s množstvím zlatých pohárů, myrhy, černého dřeva a slonoviny.

Neboť mám všechny tyto věci a nic mi nebylo odňato. Moji otroci se nadále obávají mé hole a strážci sklánějí hlavu a kladou ruce do výše kolenou přede mnou. Avšak panství mých kroků je vyměřeno a žádná loď zde nesmí přistát za přílivu. A proto já, Sinuhet, neucítím již nikdy vůni černé prsti za jar-ních nocí, a proto píši.

A přece ještě nedávno bylo mé jméno vepsáno do zlaté knihy faraonovy a bydlel jsem ve zlatém domě po pravici královské. Mé slovo mělo více váhy než řeči mocných země Kemet, šlechtici mi posílali dary a zlaté náhrdelníky zdobily mé hrdlo. Měl jsem vše, co si jen člověk může přát, ale žádal jsem víc, než může člověk obdržet. Hle, proto nyní jsem, kde jsem. Byl jsem vypovězen z Vesetu v šestém roce vlády Haremheba, abych byl ubit jako pes, kdybych se vrátil, abych byl rozdrcen jako žába mezi kameny, kdybych jen nohou vykročil z hranic, jež jsou mi vykázány. Takový je rozkaz krále, faraona, jenž byl kdysi mým přítelem.

Ale co se dá jiného očekávat od člověka nízkého původu, jenž poručil písařům vymazat v seznamu vládců jména předchozích králů a zapsat své rodiče do královské knihy jako šlechtice? Viděl jsem jeho korunovaci, viděl jsem, jak byla vložena na jeho hlavu koruna červená a bílá. A po šesti letech mne vyhnal. Avšak

podle počítání písařů to byl třicátý druhý rok jeho panování. Vše, co bylo psáno kdysi a nyní, není-li to lež?

Tím, jenž žil v pravdě, tím jsem opovrhoval za jeho života pro jeho slabost a hrzil jsem se hrůzy, kterou šířil v zemi Kemet pro svou pravdu. Nyní jest jeho pomsta na mně, poněvadž i já chci žít v pravdě, zajisté že ne pro jeho boha, ale pro sebe sama. Pravda je ostrý nůž, pravda je nezhojitelná rána, pravda je louh, jenž zalévá srdce trpkostí. Proto ve dnech své mladosti a síly prchá člověk před pravdou do domů rozkoše a obluzuje své oči prací a mnohou činností, cestováním a radovánkami, mocí a stavbami. Ale přijde den, kdy ho pravda protne jako kopí, a potom již nepocituje radosti z myšlení a z práce svých rukou, ale je sám, uprostřed svých bližních je sám, a bohové mu nepřinášejí nižádné pomoci v jeho samotě.

Já, Sinuhet, píši toto v plném vědomí, že mé činy byly špatné a mé cesty nesprávné, ale také v jistotě, že nikdo si nevezme poučení, bude-li náhodou číst má slova. Proto píši jen pro sebe sama. Necht' druzí smývají své hříchy v posvátné vodě Amonově! Já, Sinuhet, se očišťuji vypsáním svých činů. Necht' druzí dávají vážít lži svých srdcí na váze Usirově! Já, Sinuhet, vážím své srdce perem z rákosu.

Avšak než začnu své knihy, dovolím svému srdci, aby plakalo pláčem velikým, neboť hle, jak pláče mé zármutkem zčernalé srdce vyhnance:

Kdokoli pil jednou vodu Nilu, touží spatřit opět řeku Nil. Jeho žízeň se neuhasí vodou nižádné jiné země.

Kdokoli je narozen ve Vesetu, touží spatřit opět město Veset, neboť není na světě jediného města podobného Vesetu.

Kdokoli je narozen ve vesetské uličce, touží spatřit opět tuto uličku, v cedrovém paláci touží po hliněné chatrči, ve vůni myrhy a vzácných masťů touží po pachu hořícího lejna a na oleji opékaných ryb.

Vyměnil bych svůj zlatý pohár za hliněný džbán chudákův, jen kdybych mohl znovu šlapat měkkou hroudu země Kemet. Vyměnil bych svůj lněný šat za osmahlou kůži otroka, jen kdybych mohl uslyšet ještě šumot říčního rákosu v jarním vánku.

Nil se rozlévá, jako drahokamy vystupují města ze zelených vod, vlaštovky se vracejí, jeřábi se brouzdají v bahnu, ale mne tam není. Proč nejsem vlaštovkou, proč nejsem jeřábem mocných křídel, abych uletěl svým strážcům do země Kemet?

Vystavěl bych si hnízdo mezi pestrými sloupy chrámu Amónova, v zářícím zlatém lesku kamenných jehel, ve vůni kadidla a tučných obětí obřadních.

Vystavěl bych si hnízdo na střeše chudé lepenice. Voli táhnou smyky, řemeslníci lepí svitky z rákosu, obchodníci vyvolávají své zboží ke koupi, chrobák valí svou kuličku hnoje po dlážděné cestě.

Jasná byla voda mého mládí, sladké bylo mé bláznovství. Trpké a kyselé je víno stáří, a nejjemnější medový koláč nestojí za okoralou skývu mé chudoby.

Vraťte se zpět a rozvinujte se znovu přede mnou, vy zašlá léta! Amone, přejdi nebe od západu k východu, abych ještě jednou našel své mládí. Nemohu změnit jediného slova, nemohu předělat jediného činu. Ó, ty štíhlé pero z rákosu, ó, ty hladký svitku papyru, vraťte mi mé marné činy, mé mládí a mé bláznovství!

To napsal Sinuhet, vyhnanec chudší než všichni chudí země Kemet.

II

Senmut, jehož jsem nazýval otcem, byl lékařem chudých ve Vesetu. Kipa, již jsem nazýval matkou, byla jeho ženou. Neměli děti. Až ve dnech jejich stáří jsem k nim přišel. Ve své prostotě řekli, že jsem darem od bohů, aniž tušili neštěstí, která jim ten dar měl přinést. Má matka Kipa mne pojmenovala Sinuhetem – podle jedné pohádky – neboť pohádky milovala, a myslila, že i já jsem k ní přišel proto, abych unikl nebezpečnostvím jako kdysi prý Sinuhet, jenž, zaslechnuv nedopatřením ve stanu faraonově hrozná tajemství, uprchl a prožil pak mnohá léta v cizích zemích a měl mnohá dobrodružství.

Avšak to bylo jen prostoduché povídání, výplod její dětinské mysli, a ona doufala pevně, že budu umět uniknout všem

nebezpečstvím, abych se vyhnul nezdarům. Tedy proto mne nazvala Sinuhetem. Vždyť kněží Amonovi říkají, že jméno je předpovědí. Proto snad mne mé jméno zavedlo do nebezpečství a dobrodružství, ba i do cizích zemí. Proto snad mi mé jméno dalo poznat strašná tajemství, tajemství králů a jejich manželek, tajemství, která mohou přinést smrt. Nakonec snad učinilo ze mne mé jméno proklatce a vyhnance.

Avšak jak dětinská byla myšlenka nebohé Kipy, když mi dávala to jméno, tak dětinská byla i její představa, že jméno má jistý vliv na osud člověka. Můj osud byl by býval stejný, i kdybych se byl jmenoval Chepru, Chafre či Mose, o tom jsem přesvědčen. Nicméně nelze popřít, že Sinuhet byl vyhnán, kdežto Heb, Syn krahujece, byl korunován pod jménem Haremheb dvojitou korunou jako vladař Horní a Dolní země. Proto každý nechť si myslí, co chce, o předpovědi jmen. Každý pak čerpá ve své víře potěchu v protivenstvích a bolestech života.

Narodil jsem se za vlády velkého faraona třetího Amenhotepa, a téhož roku se narodil i ten, jenž chtěl žít v pravdě a jehož jméno se nesmí již vyslovit, poněvadž je to jméno prokleté, ačkoliv tehdy to ještě nikdo nevěděl. Proto veliký jásos zavládl v paláci při jeho narození a král obětoval bohaté oběti ve velkém Amonově chrámu, jež sám dal postavit, a také lid se radoval, aniž tušil, co přijde. Velká manželka královská Tij totiž marně čekala syna, třebaže byla velkou manželkou královskou již po dvaadvacet let a třebaže její jméno bylo vyryto vedle jména králova v chrámech a na obrazech. Proto byl ten, jehož jméno se nesmí již vyslovit, prohlášen dědicem královské moci, sotvaže ho kněží obřezali.

On se však narodil v době setí, kdežto já, Sinuhet, jsem přišel na svět o něco dříve, v době největší záplavy. Ale neznám dne svého zrození, neboť jsem připlul po Nilu v malé lodičce z rákosu stmelného smolou a má matka Kipa mě našla v pobřežní sítině u prahu svého domu – tak vysoko vystoupila tehdy voda. Vlačovky právě přilétly a štěbetaly nad mou hlavou, ale já jsem byl tichý, i myslila Kipa, že jsem mrtev. Odnesla mne do domu a zahřívala u ohřívadla a dýchala do mých úst, až jsem začal tiše vrnět.

Můj otec Senmut se vrátil ze své pochůzky po nemocných, přinášeje si dvě kachny a měřici mouky. Zaslechl mé vrnění, i myslil, že Kipa našla kotě, a jal se ji plísnit.

Ale má matka řekla:

„To není kočka, nýbrž dítě! Raduj se, Senmute, muži můj, neboť se nám narodil syn!“

Otec se rozzlobil a nadal jí do sův, ale Kipa mne jemu ukázala, i dojala ho má bezmocnost. A tak mne přijali za svého a předstírali sousedům, že jsem se narodil z Kipy. Byla to její marná ješitnost, a nevím, zdali tomu lidé uvěřili. Kipa však si ponechala lodičku z rákosu, v níž jsem připlul, a zavěsila ji na strop nad mou kolébku. Otec vzal svou nejlepší měděnou vázu a donesl ji do chrámu, aby mne dal zapsat do Knihy narozených jako svého syna, z Kipy zrozeného. Sám mě však obřezal, neboť byl lékařem a obával se nože kněží, jenž zanechával hnisavé rány. Proto nedovolil, aby se mne dotkli. Ale učinil tak snad i ze šetrnosti, neboť jako lékař chudých nebyl nikterak bohatý.

Zajisté, že si nevzpomínám na všechny tyto věci sám, ale otec i matka mi je tak často vyprávěli – a vždy stejnými slovy – takže jim věřím, a nemám důvodu, proč bych si myslil, že mi lhal. Po celé své dětství jsem věřil, že byli opravdu mými rodiči, a žádný zármutek nezastínil mé dny. Řekli mi pravdu, jakmile mi ostříhali dětské kadeře a já se stal mladíkem. Učinili tak, ježto se báli bohů a měli je v úctě, a ježto otec nechtěl, abych žil celý svůj život ve lži.

Avšak nikdy jsem se nedozvěděl, kdo jsem, odkud jsem přišel, ani kdo byli moji rodiče. Přesto myslím, že jsem to uhodl z důvodů, které vyložím později, ačkoliv je to přece jen má vlastní domněnka.

S jistotou vím jen, že nejsem sám, kdo plul po řece v kolébce stmelené smolou. Veset se svými chrámy a paláci byl vskutku velké město, a chatrče se prostíraly do nedozírna okolo chrámů a paláců. V době velkých faraonů podmanil si Egypt mnohé země – a s velkolepostí a bohatstvím se změnily i mravy, přicházeli do Vesetu cizí obchodníci a řemeslníci a stavěli tam také

chrámy svým bohům. A jak velký byl přepych, bohatství a nádhera v palácích a chrámech, tak velká byla chudoba kolem hradeb. Mnoho chudých opouštělo své děti, avšak i mnohá bohatá žena, jejíž muž byl na cestách, posílala dolů proudem znamení svého cizoložství. Snad jsem byl odložen ženou lodníka, která klamala svého muže se syrským obchodníkem. Snad jsem byl dítě cizincovo, ježto jsem nebyl obřezán. Když byly mé dětské kadeře ostříhány a matka je uložila do malé dřevěné skříňky k mým prvním opávkám, pohlížel jsem dlouho na lodičku z rákosu, kterou mi ukázala. Rákos její byl zažloutlý a polámaný a zcela začouzený sazemi z ohniště. Byl vázán čihařskými uzly – toť vše, co zjevoval o mých rodičích.

Tak se stalo, že mé srdce dostalo svou první ránu.

III

Když se přibližuje stáří, zalétá mysl jako pták ke dnům dětství. V mé paměti září mé vlastní dětství průzračným jasnem, jako by tehdy bylo bývalo vše lepší a krásnější než nyní. V tom není rozdílu mezi bohatými a chudými, neboť zajisté nikdo není tak ubohý, aby jeho dětství nemělo záblesku světla a radosti, když na ně vzpomíná ve dnech své staroby.

Můj otec Senmut bydlel poblíž hradeb chrámu, v hlučné a chudé čtvrti města. Nedaleko jeho domu bylo velké, kameny dlážděné přístaviště, kde nilské lodi vykládaly své zboží. V úzkých uličkách vítaly námořníky krčmy s pivem a vínem, jakož i domy rozkoše, kam i bohatci ze středu města se dávali někdy zanést ve svých nosítkách. Našimi sousedy byli výběřčí daní, poddůstojníci, převozníci a několik kněží pátého stupně. Tvořili s mým otcem výkvět této chudé čtvrti stejně, jako zdivo ční nad hladinu vod.

Náš dům byl prostranný ve srovnání s chudičkými lepenicemi, jež vroubily v neutěšených řadách úzké uličky. Před domem byla dokonce zahrádka na několik kroků, kde rostla sykomora, zasazená mým otcem. Akáciové křoví ji oddělovalo od ulice a byla v ní i kamenná nádrž, jež nám byla rybníčkem,

ale jež se naplňovala vodou jen v době záplavy. Měli jsme čtyři místnosti, v jedné z nich připravovala matka pokrmy. Jídávali jsme v loubí, kam se také vcházelo z jizby, v níž otec vyšetřoval nemocné. Dvakrát v týdnu přicházel matce na pomoc uklízeč, protože měla ráda čistotu. A prádlo vytloukala pradena jednou týdně na břehu řeky.

V této neklidné chudé čtvrti, zaplavované čím dále tím více cizinci – a jejíž zkaženost se mi zjevila až v mém dospívání – tvořili můj otec a jeho sousedé jakousi spoj s minulostí a s jejími úctyhodnými zvyky. Když se ve městě již uvolnily mravy bohatců a velmožů, on a jemu rovní zůstávali neochvějně oddáni starému Egyptu, úctě k bohům, čistotě srdce a nezištnosti. Bylo by se dalo říci, že v protikladu ke své čtvrti a k lidem, mezi nimiž jim bylo žít a vykonávat svá řemesla, chtěli zdůraznit svými zvyky a svým chováním, že nejsou z nich.

Ale proč vyprávět tyto věci, které jsem sám pochopil až mnohem později? Proč si nepřipomenout spíše vrásčitý kmen sykomy a šustění jejího listí, když jsem ležel v jejím stínu, chráněn před úpalem slunečním? Proč si nepřipomenout svou nejlepší hračku, dřevěného krokodýla, kterého jsem táhl za provázek po dlážděné ulici a který za mnou klapal dřevěnou tlamou a ukazoval červeně pomalovaný jícen? Udivené děti sousedů se shlukovaly kolem mne. Dostal jsem mnohé medové koláčky, mnohé lesklé kamínky a měděné drátky, dovolil-li jsem dětem, aby jej táhly a s ním si hrály. Jen děti šlechticů měly podobné hračky, ale můj otec jej dostal darem od jednoho královského truhláře, kterého vyléčil teplými obklady z vředu, kvůli němuž si nemohl sednout.

Ráno mne matka vodívala na zelný trh. Pravda, nekupovala mnoho, ale mohla věnovat dobu jednoho překapání hodin vybírání jediného svazečku cibule a celička dopoledne mnohých dní, když šlo o nové opánky. Uhadovalo se z jejich slov, že žije v určitém blahobytu a že chce jen nejlepší jakost. Avšak jestliže nekupovala vše, co okouzloval její oči, bylo to proto, že mne chtěla vychovat v šetrnosti. A tak říkávala:

„Bohatým není ten, kdo má zlato a stříbro, ale ten, kdo se spokojuje s málem.“

Ujišťovala mne o tom, ale její dobré staré oči obdivovaly v téže chvíli barevné vlněné látky ze Sidonu a Gebalu, jemné a lehké jako peří. Její hnědé ruce, ztvrdlé prací, hladily něžně šperky ze slonoviny i pštrosí péra. To vše byla jen marnivost a zbytečnost, ujišťovala mne a sebe zároveň. Má dětská mysl se však bouřila proti tomuto učení a byl bych si velmi přál mít opici, která objímala svého pána kolem krku, nebo pestrého ptáka, který vykřikoval syrská a egyptská slova. A nic bych byl nenamítal proti náhrdelníkům či opánkům se zlatými sponami. Teprve mnohem později jsem pochopil, že chudák stará Kipa si nevýslovně po celý život přála být bohatou.

Ale protože byla jen manželkou lékaře chudých, utišovala svá snění pohádkami. Večer před spaním mi potichouнку vyprávěla všecky, jež znala. Vypravovala o Sinuhetovi a o ztroskotanci, jenž se vrátil od krále hadů s nesmírným pokladem. Vypravovala o bozích a o čarodějích, o kouzelnících a o dávných faraonech. Otec často bručival a prohlašoval, že mi zasévá do mysli hloupé a pošetilé myšlenky, ale jakmile začal chrápat, pokračovala matka ve svém vyprávění pro potěšení vlastní stejně jako mé. Vzpomínám si ještě na ty dusné letní večery, kdy lůžko páliło pod nahým tělem a kdy spánek nepřicházel, slyším ještě její tichý, uspávající hlas, jsem znovu v bezpečí její blízkosti. Má vlastní matka by nebyla mohla být lepší a něžnější ke mně než prostá a pověřčivá Kipa, u níž slepí a chromí vypravěči vždy byli jisti dobrým obědem.

Pohádky obšťastňovaly mou mysl a byly protiváhou živé ulici, zamořené mouchami a nasáklé nesčetnými pachy a zápachy. Občas k nám vítr zanesl od přístavu vzrušující vůni cedrů a pryskyřice a naplnil jí celou uličku. Nebo také kapka vonné masti skanula z hlavy vznešené paní, jak se vykláněla z nosítek, aby vyplísnila uličníky. Večer, když zlatý člun Amonův klesal za západní pahorky, vycházel ze všech loubí a ze všech chatrčí pach opékaných ryb, mísící se do vůně čerstvého chleba. Tuto vůni chudé čtvrti vesetské jsem se naučil milovat od svého dětství a nemohu na ni zapomenout.

A při jídle v loubí mi otec dával také svá první ponaučení. Unaveným krokem vešel na zahrádku z ulice nebo také ze své jizby, šat načichlý léky a mastmi. Matka mu nalila vodu na ruce, i usedli jsme na sedátka k jídlu a matka nás obsluhovala.

Tu se stávalo, že po cestě přešel řvoucí hlouček námořníků, opilých pivem, kteří otloukali stěny našeho domu svými holemi a zastavovali se, aby vykonali svou potřebu pod našimi akáciemi. Otec neřekl nic, dokud se muži nevzdálili. Až potom mne poučoval:

„Jen ubohý Nubijec nebo špinavý Syřan koná svou potřebu na ulici. Egyptan tak činí uvnitř domu.“

Nebo říkával:

„Vino je dar bohů pro radost srdce, jestliže se ho užívá s mírou. Jeden pohár neškodí nikomu, dva rozvazují jazyky, ale kdokoli ho vypije celý džbán, probudí se ve škarpe ulice, oloupen a pokryt modřinami.“

Občas pronikla do loubí prudká vůně, to když šla kolem krásná paní v průsvitné říze, malovaných tváří, rtů a obočí, v očích vlhký záblesk, který se nevidí nikdy v očích cudných žen. Když jsem na ni očarován pohlížel, říkával mi otec vážně:

„Chraň se žen, jež ti říkají krásný jinochu a jež tě k sobě vábí, neboť jejich srdce je síť a past a jejich lůno páli více než oheň.“

Je-li pak divné, že po těchto ponaučeních jsem se ve své dětské mysli hrozil džbánů vína i krásných žen, jež se nepodobají jiným ženám? Ale zároveň mne k nim vábil nebezpečný půvab toho, co zastráše.

Byl jsem ještě maličký, když mi otec dovolil, abych mu pomáhal při léčení. Ukázal mi své nástroje, nože a nádoby s léky a naučil mne jich užívat. Když vyšetřoval nemocného, stával jsem u něho, podával mu misku s vodou, obvazy, masti a vína. Matka – jako všechny ženy – nerada viděla rány a vředy a nikdy nedovedla pochopit můj dětský zájem o nemoce. Dítě nechápe bolesti a utrpení, dokud je samo nezakusilo. Proříznutí vředu bylo pro mne nanejvýš napínavou věcí, a hrdě jsem vykládal chlapcům o všem, co jsem viděl, abych vzbudil jejich úctu. Jakmile přišel nový nemocný, sledoval jsem bedlivě pohyby

a otázky otcovy až do chvíle, kdy řekl „nemoc je vyléčitelná“ nebo „budu tě léčit“. Ale byli také nemocní, u nichž soudil, že je vyléčit nemůže. Tu napsal několik řádek na proužek papýru a poslal chorého do Domu života.

Když takový nemocný odešel, povzdychl otec, potřásl hlavou a řekl:

„Chudák!“

Otcovi nemocní nebyli jen chudí. Z domů rozkoše mu přinášeli někdy, obvykle večer, muže v šatech z jemného lnu, aby je obvázal, ba i velitelé syrských lodí přicházeli k němu s vředy nebo s bolestmi zubů.

Tak jsem nebyl nikterak překvapen, když jednoho dne vešla k otci manželka kořenáře, ozdobena šperky a náhrdelníkem z drahokamů různých barev. Vzdychala a naříkala a vypočítávala všechny své bolesti otci, jenž jí pozorně naslouchal. Byl jsem velmi zklamán, když otec vzal nakonec proužek papýru, neboť jsem doufal, že bude moci vyléčit tuto nemocnou, což by nám bylo vyneslo hodně pamlsků.

Proto jsem vzdychl, potřásl hlavou a zašeptal zase já:

„Chudák!“

Nemocná žena ustrašeně vyskočila a hleděla s úzkostí na otce, avšak otec opsal na proužek několik starodávných znaků a obrazů ze starého, zašlého svitku, nalil oleje a vína do poháru, namočil proužek, až se černidlo ve víně rozpustilo, slil nápoj do hlíněného džbáněčku a podáváje jej ženě, doporučil jí, aby jej užila, kdykoli ji bude bolet hlava či žaludek. Když vyšla, podíval jsem se tázavě na otce. Byl zmaten, odkašlal si a řekl:

„Je mnoho nemocí, které může vyléčit černidlo, použité jako mocné kouzlo.“

Více neřekl, jen po chvíli zabručel jako pro sebe:

„V žádném případě nemůže tento lék nemocné uškodit.“

Když mi bylo sedm let, dostal jsem chlapeckou bederní roušku a matka mne vedla do chrámu, abych se zúčastnil obětování. Vesetský chrám Amonův byl tehdy nejvelkolepějším chrámem v celém Egyptě. Od chrámu a jezera boha lunny vedlo přes celé město dvojité stromořadí, vroubené kamennými obrazy boha o beraní hlavě. Chrámový prostor obkličovaly mohutné cihlové

hradby, a chrám se všemi svými stavbami byl jako město ve městě. Na vrcholku průčelních zdí, vysokých jako hora, vlály barevné korouhve a obrovské podoby králů stály na stráži z obou stran měděné brány.

Vešli jsme bránou a prodavači Knih mrtvých počali naléhat na matku, šeptající nebo vykřikující své nabídky. Matka mne odvedla podívat se na dílny truhlářů a na dřevěné sošky otroků a služebníků, kteří – díky zaříkadlům kněží – budou v záhrobí pracovat za své majitele, aniž tito pohnou prstem. Ale proč mluvit o tom, co každý ví, když je vše opět při starém a když srdce lidské se nemění? Matka zaplatila za účast na obětování, i viděl jsem, jak kněží v bílých rízách obratnými pohyby zabíjejí obětní zvíře a čtvrtí býka, jenž měl ještě mezi rohy na třtinovém provázku úřední pečeť, dosvědčující, že byl bez poskvrny a bez jediného černého chlupu. Kněží byli tuční a posvěcení a jejich oholené hlavy svítily olejem. Několik set diváků bylo přítomno obětování, ale kněží jim skoro nevěnovali pozornost, nýbrž rozmlouvali po celou dobu obřadů jen mezi sebou. Pokud jde o mne, prohlížel jsem si obrazy bitev na stěnách chrámu a obdivoval obrovské sloupy. A nechápal jsem nikterak matčino dojetí, když mne vedla – oči plny slz – zpět domů. Zula mi dětské střevíce a obula nové opánky, které mi byly nepohodlné a tlačily mne, dokud jsem si na ně nezvykl.

Když jsem si na to naříkal, usmál se můj otec dobrácky a řekl, že chlapec z dobré rodiny nemůže chodit bos po městě, natolik že se časy změnily. I vypravoval, že za jeho děda vznešení pohlaváři nosili opánky zavěšeny na hrdle a chodili bosi. Mravy byly tehdy prostší a zdravější než nyní. Ženám dostačoval oděv bez rukávů, úzký, kdežto nyní každá vážená paní, která dbá na svou důstojnost, obléká se do širokých ríz a pestrých náhrdelníků. Dříve byli směšnými muži, kteří chodili v naškrobených a vrapovaných rízách se širokými rukávy. Vskutku, děd by dnes ani nepoznal město Veset, kdyby vstal ze svého hrobu, ba sotva by porozuměl každodenní mluvě Veseťanů, natolik je nyní jazyk promíšen syrskými slovy a názvy. Čím více užívá člověk cizích slov, tím se pokládá za vzdělanějšího, řekl otec.

Po jídle položil svou tlustou, ale obratnou ruku vážně na mou hlavu a pohládl zlehka jemné kadeře na spáncích.

„Je ti sedm let, Sinuhete,“ pravil, „musíš se rozhodnout, čím chceš být.“

„Vojákem,“ odpověděl jsem hned a nechápal jsem zklamání, jež se objevilo na jeho dobré tváři. Vždyť nejlepší hry chlapců na ulici jsou na války, a viděl jsem také skutečné vojáky cvičit se zbraněmi a bojovat před jejich domy, viděl jsem vyjíždět z města válečné vozy s vlajíci chocholy a s drkotajícími koly. Nemohlo být hrdinštější a skvělejší životní dráhy, než byla dráha vojenská. A pak – voják nepotřeboval umět psát, to byl můj hlavní důvod, neboť starší chlapci vypravovali strašlivé věci, jak je písmo těžké a jak krutě tahají učitelé žáky za vlasy nad čelem, když rozbijí někdy nedopatřením hliněnou tabulku nebo zlomí neobratnými prsty třtinové pero.

Otec nebyl asi ve svém mládí příliš nadán, jinak by to byl přivedl v životě dále než jen na lékaře chudých. Ale byl svědomitý a neškodil svým nemocným a za dlouhá léta si nashromáždil mnohé zkušenosti. Věděl také, jak jsem citlivý a tvrdohlavý, a tak neodporoval mým slovům.

Ale po chvíli požádal matku o džbán, vešel do své jizby a naplnil jej laciným vínem.

„Pojď, Sinuhete,“ pravil a vzal mne za ruku a vedl k řece. Udiven, šel jsem s ním.

Na nábřeží se zastavil a pozoroval pramici, z níž vynášeli zpocení nosiči na ohnutých hřbetech zboží zašité do rohoží. Slunce uléhalo za pahorky na Město mrtvých. My byli unaveni již tím pohledem, ale muži skládali neustále, těžce oddychující a zaliti potem. Dozorce je pobízel bičem a písař, klidně usazen pod stříškou, zapisoval každý náklad.

„Chtěl bys být jako oni?“ zeptal se otec.

Tato otázka se mi zdála hloupou a neodpověděl jsem na ni, jen jsem se udiveně na otce podíval, protože opravdu nikdo si nemohl přát stát se podobným těmto nosičům.

„Lopotí se do úpadu od samého rána do pozdního večera,“ pravil můj otec Senmut. „Jejich kůže je ztvrdlá jako kůže krokodýla a jejich ruce jsou drsné jako pracky krokodýlovy. Teprve až nastane noc, mohou se vrátit do svých ubohých lepenic, a jejich potravou je skýva chleba, cibule a hlt kyselého piva. Takový je

život nosičů. Takový je také život rolníka. Takový je život všech, kdož pracují rukama. Nezávidíš jim, že ne?“

Potrásl jsem hlavou a v rozpacích na něho pohleděl. Chtěl jsem se stát vojákem a nikoli nosit těžká břemena či vybírat bahno ze struh, zavodňovat pole a pást ovce.

„Ti všichni by rádi změnili svůj osud,“ řekl otec vážně. „Po smrti budou jejich těla v nejlepším případě nasolena a zahrabána do písku. Nečeká je ani nesmrtelnost, ani radostný život v západní zemi jako všechny ty, kteří si mohou postavit trvalý hrob a kteří mají možnost dát si zaopatřit svá těla, aby na věky odolala zkáze. Čím to je, zдалipak to víš, Sinuhete?“

Brada se mi roztrásla, i hleděl jsem na Město mrtvých, nad nímž zapadající slunce zbarvovalo bílé chrámy faraonů dokravava, neboť jsem již věděl, kam otec míří.

„Neumějí psát,“ pokračoval otec vážně. „V životě ani ve smrti to nikam nepřivedou, protože neumějí psát.“

Nadzvedl významně džbán ve své ruce, ohlédl se, jako by se bál, že nám jde Kipa v patách, a pak se trochu napil, otřel si ústa a vzal mne opět za ruku a šli jsme dále. Šel jsem se stísněným srdcem, ale stále ještě rozhodnut, že ze mne bude voják.

„Otče,“ řekl jsem, kráčeje vedle něho, „život vojáků je pohodlný. Bydlí ve velkých domech a jedí dobrá jídla, večer popíjejí víno v domech rozkoše a ženy na ně hledí se zalíbením. Nejlepší z nich nosí zlatý řetěz na krku, i když neumějí psát. Z válečných výprav si přinesou velikou kořist a otroky, kteří pracují pro ně a kteří provozují řemesla pro jejich zisk. Proč tedy bych se nemohl stát vojákem?“

Otec však neodpověděl a zrychlil krok.

Až u velkého smetiště, v hejnu much, které bzučely kolem nás, se sklonil a nahlédl do nizoučké chatrče.

„Antefe, příteli, jsi tam?“ pravil – a ven vyšel o hůl se opírající stařec, hmyzem ohryzán, pravou ruku uťatu až u ramene a bederní roušku ztuhlou špínou. Jeho obličej byl stářím vyschlý a svrastělý, ústa bez zubů.

„Je to ... je to sám Antef?“ ptal jsem se šeptem otce, pohlížeje ustrašeně na muže. Neboť Antef byl hrdina, jenž se zúčastnil

výprav třetího Thutmose, největšího z faraonů, do Sýrie a vyprávělo se mnoho pověstí o jeho hrdinských činech a o odměnách, jež za ně od faraona dostal.

Stařec zvedl ruku k vojenskému pozdravu a otec mu podal džbán vína. Usedli na zem, neboť Antef neměl ani sedátka před svým domem, a třesoucí se rukou pozvedl džbán ke rtům a pil dychtivě, dávaje pozor, aby ani kapička neukápla na zem.

„Můj syn Sinuhet chtěl by se stát vojákem,“ pravil otec s úsměvem. „Přivedl jsem ti ho, Antefe, protože jsi jediný žijící hrdina velkých válek, abys mu vyprávěl o slavném životě vojáků a o jejich hrdinských činech.“

„U Sutecha a Baala, a u všech ostatních dáblů,“ vykřikl stařec v ostrém smíchu, přivíraje oči, aby mne lépe viděl. „Zbláznil se ten chlapec?“

Jeho bezzubá ústa, vyhaslé oči, houpaající se pahýl ramene a zbrázděná špinavá prsa byla tak hrůzná, že jsem se schoval za otce a přidržel se jeho rukávu.

„Chlapče, chlapče!“ zvolal Antef a chechtal se. „Kdybych měl jediný hlt vína za každou kletbu, kterou jsem prokrel svůj život a ubohý osud, jenž učinil ze mne vojáka, mohl bych jimi naplnit jezero, které prý dal faraon vyhloubit pro potěšení své manželky. Neviděl jsem je, ježto nemám prostředků, abych se dal převézt přes řeku, ale nepochybuji o tom, že by se to jezero naplnilo a že by zůstalo ještě mnoho džbánů, aby se opilo celé vojsko.“

A napil se opět zhluboka.

„Ale,“ řekl jsem a brada se mi chvěla, „řemeslo vojenské je nejuctyhodnější ze všech.“

„Úcta a proslulost,“ pravil Thutmosův hrdina Antef, „nejsou nic jiného než hnůj, pouhý hnůj, který živí jen mouchy. Po celý svůj život jsem se navyprávěl mnoho lží o válkách a o svých hrdinských činech, abych vytáhl hlt vína z hňupů, kteří mi naslouchali s otevřenými ústy, ale tvůj otec je poctivý muž, i nechci ho klamat. A proto ti pravím, chlapče, že vojenské řemeslo je ze všech nejposlednější a nejbídnější.“

Víno vyhladilo vrásky v jeho obličejí a rozzářilo jeho ubohé stařecké oči. Posadil se a sevřel si hrdlo svou jedinou rukou.

„Pohleď, chlapče,“ křičel, „tento hubený krk byl ozdoben pětinasobnými zlatými náhrdelníky. Svou vlastní rukou je zavěšoval faraon na mé hrdlo. Kdo může sečíst usekané ruce, které jsem nakupil před jeho stanem? Kdo první vystoupil na hradby Kadeše? Kdo se vrhal jako zuřivý slon doprostřed nepřátelských řad? Já jsem to byl, já, Antef, hrdina – a kdo je mi dnes za to povděčen? Mé zlato odešlo cestou všeho pozemského a otroci, které jsem dostal jako válečnou kořist, utekli nebo zemřeli v bídě. Má pravá paže zůstala v zemi Mitannu, a dávno již bych žebrel na rozích ulic, kdyby mi dobří lidé nepřinášeli suché ryby a pivo, abych vyprávěl jejich dětem pravdu o válkách. Jsem Antef, velký hrdina, ale pohleď na mne, chlapče! Mé mládí zůstalo v poušti, v hladu, v bolestech a v utrpení. Tam se rozplynulo maso mých údů, tam ztuhla má kůže, tam se stalo mé srdce nad skálu tvrdším. A co horšího, v bezvodých pouštích vyschl můj jazyk a jsem nyní nemocen věčnou žízňí jako každý voják, jenž se vrátí živ z dalekých výprav. Proto byl můj život ode dne, kdy jsem ztratil svou paži, jako propast smrti. A to nechci ani připomínat bolest ran a utrpení způsobené ranhojiči, když nořili můj pahýl do vroucího oleje, jak tvůj otec dobře ví. Kéž je tvé jméno požehnáno, Senmute, tys spravedlivý a dobrý, ale tvé víno je dopito.“

Stařec se odmlčel, chvíli těžce oddychoval, pak se opět posadil na zem a obrátil džbán smutně dnem vzhůru. Divoké plameny v jeho očích pohasly a byl to opět starý, nešťastný muž.

„Voják však nepotřebuje umět psát,“ odvážil jsem se zašeptat.

„Hm,“ zabručel Antef a podíval se po očku na otce. Otec sňal rychle měděný kroužek ze svého zápěstí a podal jej starci. Ten zavolal, i přiběhl ušpiněný chlapec, vzal kroužek a džbán a šel do krčmy koupit další víno.

„Neber z nejlepššího,“ volal za ním Antef, „vezmi kyselé, dostaneš ho víc.“

A pozorně se na mne zadíval.

„Máš pravdu,“ pravil, „voják nepotřebuje umět psát, musí jen umět se bit. Kdyby uměl psát, stal by se vojevůdcem a dával by rozkazy i tomu nejjudatnějšímu vojáku. Neboť každý, kdo umí psát, je dobrý k tomu, aby poroučel vojákům, a ani setnina mužů se nesvěří veliteli, který neumí naškrábat muší nožky

na papyr. Jakápak je radost ze zlatých řetězů a vyznamenání, když je člověk pod velením nějakého pisálka? Ale už je tomu tak a bude tomu tak vždy. A proto, milý chlapče, chceš-li poroučet vojákům a je vést, nauč se nejdříve psát. Potom se budou před tebou sklánět i ti se zlatými řetězy a otroci tě ponесou do boje na nosítkách.“

Ušpiněný chlapec se vrátil se džbánem a s ještě jednou plnou nádobou. Obličej starcův zazářil radostí.

„Tvůj otec Senmut je dobrý muž,“ řekl vlídně. „Umí psát a léčil mne, když jsem začínal vidět krokodýly a hrochy ve dnech síly a štěstí a když mi nechybělo vína. Je dobrý muž, třebaže je jen lékařem a nedovede ani napnout luk. Díky mu.“

Pozoroval jsem s úzkostí džbán, jež Antef div nespokl, a netrpklivě jsem tahal otce za jeho široký, léky potřísněný rukáv, neboť jsem se bál, abychom se pod vlivem vína neprobudili plni modřin někde na rohu ulice. Otec Senmut také pozoroval džbán, lehce vzdychl, a vzav mne za ruku, odváděl mne pryč. Antef začal zpívat chraptivým, stařeckým hlasem nějakou syrskou válečnou píseň, a nahý, sluncem dotmava opálený uličník se dal do smíchu.

Avšak já, Sinuhet, jsem pochoval svůj sen stát se vojákem a nikterak jsem neodporoval, když mne nazítrí otec s matkou odváděli do školy.

IV

Otec ovšem neměl prostředků, aby mne poslal do velkých škol chrámových, kde se vzdělávali synové šlechticů, bohatců a kněží vyšších stupňů, ba někdy i jejich dcery. Mým učitelem byl starý kněz Onech, který bydlel o několik málo uliček od nás a jenž vyučoval ve svém polorozpadlém loubí. Jeho žáky byly děti řemeslníků, obchodníků, přístavních dozorců a poddůstojníků, z nichž ctižádostiví rodiče chtěli mít písaře. Onech byl kdysi účetním skladů nebeské Mut a byl nejpovolanějším, aby učil základům písma děti, jež později budou zapisovat váhu zboží, množství obilí, počet dobytka či účty za zásobování vojska. Takových škol bylo na desítky a stovky v městě Vesetu, největ-

ším městě světa. Vyučování mnoho nestálo, neboť žákům bylo jen vyživovat starého Onecha. Za chladných večerů mu přinášel syn uhlíře dřevěné uhlí pro jeho ohřívadlo, syn tkalce ho zapatroval oděvem, syn obchodníka s obilím ho zásoboval moukou a můj otec ošetřoval jeho stařecké neduhy a dával mu – aby utišil jeho bolesti – výtažky z léčivých bylin, máčených ve víně.

Tyto závislosti činily z Onecha trpělivého učitele. Chlapec, jenž usnul na své tabulce, musel nazítří přinést staříkovi místo jiného trestu nějakou pochoutku. Někdy mu přinesl syn obchodníka s obilím džbán piva a toho dne jsme pozorně naslouchali, neboť starý Onech se pustil do vyprávění kouzelných pohádek o zásvětí a o nebeské Mut, o Ptahovi, staviteli všehomíra, i o ostatních bozích, kteří mu byli známi. Pochechtávali jsme se a mysli, že jsme ho přiměli zapomenout na nesnadné úkoly a nudné znaky písma pro celý den. Až teprve mnohem později jsem pochopil, že starý Onech byl moudřejší a lépe nám rozuměl, než jsme si mysli. Jeho vyprávění, jež oživoval svou zbožnou obrazotvorností, mělo určitý cíl. Učil nás tak vlastně mravním zákonům starého Egypta. Žádný špatný čin neunikne trestu. Bez milosti bude každé srdce lidské váženo před vznešeným soudem Usirovým. Každý, jehož zlé skutky vyjdou najevo na váze boha se šakalí hlavou, bude vydán na pospas Požirači, který má podobu krokodýla a hrocha zároveň, avšak jest ještě hrůznější než ti oba dohromady.

Vypravoval nám také o Tom-jenž-hledí-vzad, obávaném převozníku, jenž převáží přes zásvětní vody a bez jehož pomoci žádný nebožtík se nemůže dostat do země blažených. Tento převozník hledí vždy vzad a nikdy vpřed ve směru loďky jako pozemští převozníci na Nilu. Onech nás naučil nazpaměť vhodným průpovídkám na usmíření a podplacení, jimiž jsme si měli naklonit Toho-jenž-hledí-vzad. Museli jsme je opisovat ve znacích a také psát z paměti. Opravoval naše chyby s mírnými výtkami. Vždyť nejmenší nedopatření by nám mohlo znemožnit veškeren šťastný život v zásvětí! Kdybychom podali Tomu-jenž-hledí-vzad svítek poskvrněný bytí i jedinou chybou, museli bychom bez milosti bloudit jako stíny od věčnosti do věčnosti na břehu temné řeky, anebo ještě hůře – spadli bychom do příšerných propastí zásvětních!

Několik roků jsem chodil do Onechovy školy. Byla to otcova vůle. Podle něho nikdo nemohl být přinucen k povolání, jež by mu bylo proti mysli. Kdybych se nebyl ukázal nadaným, nechtěl mne nutit předem k tomu, abych se stal písařem. Jestliže bych se pak projevil pilným a učenlivým, měl mne později Onech doporučit do chrámové školy, kde by se mi otevřela dráha života, o níž otec snil. Avšak kdyby se tak nestalo, zůstala by mi možnost žít se jako účetní či jako nějaký písaříček, nebo snad bych se mohl dostat na dráhu vojenskou jako účetní vojenských skladů potravin. Toto vše mi ovšem tehdy ještě známo nebylo.

Nejmilejším druhem z Onechovy školy byl mi o dva roky starší Thutmose, syn velitele válečných vozů. Již od dětství si zvykl opatrovat koně a bojovat. Jeho otec, jehož velitelské důtky byly ozdobeny měděnými dráty, chtěl mít z něho vyššího vojevůdce, a proto se Thutmose musel učit psát. Avšak jeho jméno, jméno slavného Thutmosa, nebylo předpovědí, jak jeho otec doufal. Neboť ve škole se chlapec přestal zajímat o házení kopím i o cvičení válečných vozů. Naučil se lehce znakům písma, a když se ostatní pracně mořili s úkoly, kreslil si na svou tabulku obrázky. Kreslil válečné vozy a koně vzpínající se na zadních nohou a také bojující vojáky. Přinesl si hlínu do školy a vyhnětl za pivního vypravování Onechova velmi směšnou podobu Požirače, jak se chystá pozřít svou dokořán rozevřenou tlamou malého lysého človíčka, jehož ohnutý hřbet a kulaté břicho jasně prozrazovaly Onecha. Onech se však nerozhněval. Nikdo se nemohl rozhněvat na Thutmosa. Měl širokou tvář prostých lidí a jejich krátké, rozplácené nohy, ale jeho oči měly stále výraz nakažlivé veselosti a jeho obratné ruce hnětly z hlíny zvířata a ptáky, kteří nás nesmírně bavili. Nejdříve jsem toužil po jeho přátelství pro jeho příslušnost k vojsku a naše přátelství vytrvalo, i když neprojevoval ani nejmenší ctižádosti po životní dráze vojenské.

A jednou se stal zázrak. A stal se tak náhle, že si dovedu vybavit ještě dnes onen okamžik, jenž byl jako zjevení. Bylo to jednoho svěžího jarního dne, ptáci šveholili ve vzduchu a čápi opravovali svá hnízda na střeších lepenic. Vody opadly a země zářila jásavou zelení. V zahradách se sila semena a sázely stromy. Byl to den nezkrotných, divokých dobrodružství a my nevydrželi

ani chvilku sedět klidně v pobořeném loubí Onechově, z jehož stěn se klepnutím udrolovaly kusy hliněných nepálených cihel. Kreslil jsem roztržitě nudné znaky a písmena, která se ryjí do kamene, a vedle nich odpovídající zkratky pro psaní na svitky papyru. A najednou buď zapomenuté slovo Onechovo či něco podivného ve mně samém mi oživilo slova a znaky. Z obrazu vyvstalo slovo, ze slova slabika, ze slabiky písmeno. Skládaje písmena obrazů, tvořil jsem nová živá slova, která neměla nic společného s obrazy. Nejprostší zalévač může porozumět obrazu, ale jedině ten, kdo umí číst, může rozluštit dva spojené obrazy. Myslím, že všichni, kdož se učili umění psát a číst, pochopí zážitek, o němž mluvím. A tento zážitek byl pro mne opravdovým dobrodružstvím, napínavějším a kouzelnějším než plaše ukradené granátové jablko z ovocnářova košíku, sladším než sušená datle, lahodným jako voda žíznivému.

Od toho okamžiku nebylo třeba mne povzbuzovat. Začal jsem hltat Onechovo vědění, jako suchá země pije vodu nilských záplav. Rychle jsem se naučil psát. Pak jsem se naučil číst, co napsali druzí. Třetího roku jsem již mohl slabikovat dávné svitky a předčítat druhým poučné povídky, aby je psali.

V této době jsem také zjistil, že se nepodobám ostatním. Můj obličej byl užší, má pleť bělejší a údy jemnější, než měli jiní chlapci. Vypadal jsem spíše jako dítě šlechtické než jako dítě z lidu, mezi nímž jsem žil, a kdybych byl býval jinak oblečen, jsem si jist, že by mne nikdo nebyl rozeznal od těch chlapců, které nosili otroci v nosítkách či provázeli po ulicích. To bylo také příčinou mnohých mých nesnází. Syn obchodníka s obilím mne brával kolem krku a choval se ke mně jako k dívce, takže jsem ho musel rýpat rydlem. Jeho blízkost mi byla protivná, protože šeredně páchl. Zato jsem vyhledával společnost Thutmosa, který se mne nikdy nedotýkal.

Jednou mi řekl nesměle:

„Budeš-li mi sedět, tak udělám tvůj obraz.“

Odvedl jsem ho domů a on pod sykomorou na dvoře zanedlouho vyhnětl z hlíny obraz, jenž se mi podobal, a rydlem vyryl naň písmeny mé jméno.

Má matka Kipa nám přinesla koláče, ale ulekla se velice, když spatřila tu podobu, a řekla, že je to čarodějnictví. Otec však

prohlásil, že Thutmose by se mohl stát královským umělcem, kdyby se mu podařilo dostat se do chrámové školy. Z žertu jsem se uklonil před Thutmosem a dal ruce do výše kolenou, jak se zdraví šlechtici. Oči Thutmosevy zazářily, leč on si povzdechl a řekl, že se tak nestane, neboť jeho otec chce, aby se vrátil do domu vojáků a usiloval dostat se do školy pro poddůstojníky válečných vozů. Na vojenského velitele umí již psát dosti dobře.

Otec se vzdálil a my slyšeli Kipu v kuchyni ještě dlouho bruchet, ale Thutmose i já jsme jedli koláče, a ty byly chutné a hodně maštěné. I bylo nám dobře.

Tehdy jsem byl ještě dokonale šťasten.

V

Tak přišel den, kdy si otec oblékl své nejlepší, čerstvě vyprané roucho a kolem hrdla si dal široký, Kipou vyšívaný límec. Šel do velkého chrámu Amonova, ačkoliv v skrytu svého srdce nemohl ani vystát jeho kněží. Avšak bez pomoci a zprostředkování jejich se tehdy nemohlo nic stát ani ve Vesetu, ani v celé zemi Kemet. Kněží konali soudy a vynášeli rozsudky, takže opovážlivý člověk se k nim mohl při losování v chrámu odvolat z rozsudku krále, aby se očistil. Veškeré vyučování, jež bylo přípravou k důležitějšímu postavení, bylo v rukou kněží. A kněží předpovídali dokonce i velikost záplav a příští úrody a tak stanovili i výši daní v celé zemi. Avšak proč bych se o tom dále šířil, vždyť je vše při starém a nic se nezměnilo.

Myslím, že tato cesta byla pro otce těžká a ponižující. Strávil celý svůj život léčením chudých v chudé čtvrti města a odcizil se chrámu i Domu života. A nyní – jako jiní chudí otcové – musel se postavit do zástupu před správou chrámu a čekat, až se některému vznešenému knězi uráčí ho přijmout. Opět je vidím, všechny ty chudé otce, kteří ve svých nejlepších šatech sedí na nádvoří chrámu a ctižádnostivě touží po lepším životě pro své syny, než měli oni sami. Přecházejí z velké dálky na loďkách po řece i se zásobami a obětují své hubené prostředky na podplacení strážců a písařů, aby mohli promluvit s knězem, zlatem obšitým a pomazaným vzácným olejem. Ten krčí

nos před jejich zápachem a nevrle s nimi hovoří. A přece Amon potřebuje neustále nové služebníky. Jak roste jejich bohatství a moc, tak musí zvětšovat počet svých služebníků, znajících psát, ale každý otec považuje za božskou milost, může-li umístit svého syna v chrámu, ačkoliv ve skutečnosti je to on, jenž tam přináší v osobě synově dar vzácnější zlata.

Otci přálo štěstí na jeho cestě, neboť čekal jen do večera, než uviděl přicházet svého dávného spolužáka Ptahhora, jenž se stal královským otvíračem lebek. Můj otec se osmělil a oslovil ho, a Ptahhor slíbil, že přijde osobně k nám, aby se na mne podíval.

Určeného dne obstaral otec husu i dobré víno. A Kipa pekla a reptala. Báječná vůně husího sádla vycházela z naší kuchyně, až se žebráci a slepci sbíhali na ulici před naším domem a dali se do zpěvu a hraní, aby si zasloužili účast na hostině, dokud je rozmrzelá Kipa nakonec nepodělila kousky chleba namočenými v omastku – a oni se uspokojeně vzdělili. Thutmose a já jsme zametli ulici před domem až daleko k městu, neboť otec mého přítele vyzval, aby zůstal, kdyby snad Ptahhor chtěl promluvit i s ním. Byli jsme tehdy ještě pouzí chlapci, ale když otec zapálil vázy s kadidly, aby loubí vonělo, bylo nám slavnostně jako v chrámu. Hlídal jsem džbán s navoněnou vodou a chránil před mouchami bělostnou lněnou roušku, kterou Kipa schovávala vlastně pro svůj hrob, ale která byla nyní určena, aby osušila Ptahhorovy ruce.

Čekali jsme dlouho. Slunce zapadlo, vzduch se ochladil. Kadidlo v loubí pomalu dohořovalo a husa se trudně škvařila v dolíku ohniště. Měl jsem hlad, a obličej Kipy, mé matky, se prodlužoval a tuhl. Otec neříkal nic, ale nezažehl kahany, když se snesla noc. Seděli jsme všichni na stoličkách v loubí a nikdo z nás netoužil vidět obličej druhého. Tehdy jsem poznal, kolik zármutku a zklamání mohou způsobit bohatí a mocní chudým a malým jen svou nedbalostí.

Konečně se přece objevily v ulici planoucí pochodně a otec vyskočil ze svého sedátka a vrhl se do kuchyně pro řeřavý oharek, aby zapálil oba olejové kahany. Nadzvedl jsem, chvěje se, nádobu s vodou na svém klíně a Thutmose vedle mne těžce oddychoval.

Královský otvírač lebek Ptahhor se objevil v jednoduchých nosítkách, jež nesli černí otroci. Před nosítky mával pohodlní tlustý sluha – byl zřejmě opilý. Sténaje a vykřikuje veselé pozdravy, sestoupil Ptahhor z nosítek, aby se přivítal s otcem, jenž se uklonil, ruce ve výši kolenou. Ptahhor mu položil ruku na rameno, buď aby ukázal, že není třeba být tak obřadný, nebo aby v něm našel oporu. Drže se otcova ramene, kopl nohou nosiče pohodně a vyzval ho, aby se vyspal pod sykomorou ze své opilosti. Nubijci hodili nosítka do akáciového křoví a posadili se na zem, aniž čekali na rozkaz.

Ruku na rameni otcově, krácel Ptahhor po schodech do loubí. Nalil jsem mu vodu na ruce přes jeho odmítání a podal mu lněnou roušku, avšak on mne poprosil, abych mu osušil ruce já, ježto jsem mu je polil, a když jsem tak učinil, poděkoval mi vlídně a nazval mne krásným chlapcem. Otec ho usadil do čestného křesla, které mělo opěradlo pro záda a bylo vypůjčeno od souseda kořenáře, a Ptahhor si sedl a rozhlížel se ve světle olejových kahanů malýma zvědavýma očičkami. Chvíli nikdo nepromluvil. Potom požádal Ptahhor – pokašlávaje a omlouvaje se – o nějaký nápoj, neboť mu hrdlo vyschlo dlouhou cestou. Otec se zaradoval a spěšně mu nalil vína. Ptahhor k němu čichl a nedůvěřivě usrkl, ale pak vyprázdnil číši se zřejmou rozkoší a ulehčeně si povzdychl.

Byl to malý, hladce oholený človíček křivých nohou, jeho prsa a břicho visely splaskle pod jemnou látkou roucha. Límec měl zdobený drahými kameny, ale špinavý právě tak, jako byl jeho šat, a zapáchal vínem, potem a léčivými mastmi.

Kipa mu nabídla kořeněné koláčky, v oleji máčené rybky, ovoce a pečenou husu. Pojedl ze zdvořilosti, ačkoliv zřejmě právě přišel z nějaké hostiny. Ochutnal ode všeho a pochválil, což Kipu velmi potěšilo. Na jeho požádání jsem donesl Nubijcům jídlo a pivo, jenže oni odpověděli na mou zdvořilost nadávkami a ptali se, zdali ten starý břicháč již brzo půjde. Sluha chrápal zhluboka pod sykomorou a já neměl chuti ho probudit.

Večer byl velmi zmatený, neboť i otec vypil více vína, než jsem ho kdy viděl vypít, takže Kipa se nakonec usadila v kuchyni, hlavu v rukou, pokyvujíc sebou smutně sem a tam. Když

vyprázdnili džbán, pili léčivá vína otcova, a když i ta byla u konce, spokojili se obyčejným pivem, ježto Ptahhor ujišťoval, že není vyběravý.

Vzpomínali spolu na dobu učení v Domě života, vypravovali žerty o svých učitelích a objímali se, vrávorajíce po loubí. Ptahhor rozkládal o svých zkušenostech královského otvírače lebek a tvrdil, že je to ten nejposlednější z oborů, jež si může lékař zvolit, neboť se spíše hodí pro Dům smrti než pro Dům života. Ale celkem je málo práce a on byl odjakživa lenoch, jak se můj otec, příčinnivý Senmut, jistě dobře pamatuje. Lidská lebka, vyjma zubů, hrdla a uší, jež vyžadují odborníky, je podle jeho mínění to nejlehčí k naučení, a proto si to vyvolil.

„Avšak,“ dodal, „kdybych byl býval mužem zdatným, byl bych se stal poctivým obyčejným lékařem a byl bych rozdával život, kdežto nyní je mým údělem rozdávat smrt, když příbuzní mají již dost svých starců a nezhojitelně nemocných. Byl bych rozdával život jako ty, příteli Senmute. Byl bych snad chudší, ale žil bych život poctivější a střídmější.“

„Nic mu nevěřte, chlapci,“ pravil otec, neboť i Thutmose zůstal s námi a dostal malou číši vína. „Jsem hrd, že se mohu zvat přítelem královského otvírače lebek Ptahhora, jenž jest ve svém oboru nejvýtečnějším mužem v Egyptě. Jakkpak si nepřipomenout jeho zázračná otvírání lebek, která zachránila život vznešeným i prostým a která vzbudila obdiv všech? Vyhání zlé duchy, kteří napadají lidi bláznovstvím, a vyjímá z mozků kulatá vajíčka nemocí. Jeho vděční nemocní ho zahrnuli zlatem a stříbrem, náhrdelníky a poháry.“

„Avšak ještě více jsem jich dostal od vděčných příbuzných,“ pravil Ptahhor, převaluje jazyk. „Neboť jestliže náhodou uzdravím jednoho nemocného z desíti či z padesáti, nu – řekněme – ze sta, smrt ostatních je tím jistější. Slyšel jsi někdy o faraonovi, který by byl žil déle než tři dny po otevření lebky? Nikoli, posílají mi nevléčitelně nemocné a blázny, abych je ošetřil svým pazourkovým nožem, a tím rychleji, čím jsou bohatší a vznešenější. Má ruka osvobozuje od bolesti, má ruka rozdílí dědictví, statky, dobytek a zlato, má ruka pozdvihuje faraona na trůn! Proto se mne obávají a nikdo se neopovázá mi odporovat,

poněvadž vím příliš mnoho. Ale to, co zvětšuje vědění, zvětšuje také zármutek, a proto jsem velmi nešťasten.“

Ptahhor se dal do pláče a vysmrkal se do Kipiny pohřební roušky.

„Ty jsi chudý, ale poctivý, Senmute,“ vzlykal. „Proto tě mám rád, neboť já jsem bohatý, ale shnilý. Shnilý, přeshnilý jsem já, nic jiného než to lejno, které upouští vůl na cestu.“

Sňal svůj límeček s drahými kameny a zavěsil jej otci na krk. Potom začali spolu zpívat písně, jejichž slovům jsem nerozuměl, Thutmose jim ale se zájmem naslouchal a prohlásil, že ani v domech vojáků nebylo slyšet štavnatějších. Kipa v kuchyni se dala do pláče a jeden z Nubijců přišel, vzal Ptahhora do náruče a odnášel ho k nosítkám, neboť byl již čas jít na lože. Avšak Ptahhor se vzpíral, plakal a naříkal a volal strážce na pomoc a tvrdil, že ho chce jeho otrok zabít. Ježto můj otec nebyl s to zakročít, vyhnali jsme, Thutmose a já, holemi Nubijce, který se rozhněval a šeredně láteřil, až odešel se svým druhem, ba i s nosítky.

Potom si Ptahhor vylil džbán piva na hlavu a žádal mast, aby si jí natřel obličej, a nakonec se chtěl jít vykoupat do rybníčka na dvoře. Thutmose mi pošeptal, abychom dovedli oba muže na lůžko, a tak se stalo, že otec a královský otvírač lebek usnuli, objímající se, na svatebním loži Kipině – a jejich poslední slova, jež vykoktali, byla o obaplném věčném přátelství.

Kipa plakala a rvala si vlasy a sypala si popel z dolíku ohniště na hlavu. Mne však sužovalo pomýšlení, co tomu budou říkat sousedé, neboť hluk a zpěv bylo daleko slyšet v nočním klidu. Ale Thutmose zůstal zcela klidný a ujišťoval mne, že viděl mnohem zuřivější výjevy v domě vojáků i doma, když mužové válečných vozů vyprávěli o svých dávných výbojích a o výpravách do Sýrie a do země Kuš. Prohlásil, že se večer velmi vydařil, poněvadž ani jeden z nich nedal přivést z domu rozkoše hudebníky a dívky, aby jim tančily pro obveselení. Podařilo se mu uklidnit Kipu, a když jsme pak očistili stopy slavnosti, jak nejlépe jsme dovedli, šli jsme spát. Sluha stále ještě chrápal pod sykomo-rou a Thutmose si lehl na mé lože, položil mi paži kolem krku a vypravoval o dívkách, neboť on také pil víno. Ale to mne vůbec nezajímalo, protože jsem byl o dva roky mladší než on, i usnul jsem ve chvílce.

Vzbudil jsem se brzy hlukem a klopýtáním v ložnici. Když jsem tam vešel, otec ještě hluboce spal, zcela oblečen a s Ptahhorovým límcem na krku, ale Ptahhor seděl na zemi, hlavu v rukou a žalostně se ptal:

„Kde to jsem?“

Pozdravil jsem ho uctivě, ruce ve výši kolenou, a řekl jsem mu, že je v přístavní čtvrti, v domě Senmuta, lékaře chudých. To ho uklidnilo, i prosil mne pro Amona o pivo. Připomněl jsem mu, že si ho vylil celý džbán na hlavu, jak bylo ještě vidět na šatech. Vstal tedy a napřímil se, stáhl důstojně obočí a vyšel. Nalil jsem mu vody na ruce a on se sklonil, sténaje, a požádal mne, abych mu polil též jeho holou hlavu. Thutmose, jenž se probudil, přinesl hrnek kyselého mléka a solenou rybu. Ptahhor pojedl a všecek se rozveselil, i šel pod sykomoru ke svému spícímu sluhovi a jal se ho tlouci holí, až se muž probudil a vstal, šaty potřísněny trávou a obličej prstí.

„Svině bídná!“ řekl. „Takhle se ty staráš o věci svého pána a nosíš pochodeň před ním? Kde jsou má nosítka? Kde jsou má čistá roucha? Kde jsou mé léčivé bobulky? Jdi mi z očí, ty bídný zloději, ty svině!“

„Jsem zloděj a svině svého pána,“ odpověděl poníženě sluha. „Co poroučíš, můj pane?“

Ptahhor mu dal rozkazy a muž odešel pro nosítka. Pak se usadil pohodlně pod sykomorou, záda opřena o peň, a říkal si nějaké verše, kde se hovořilo o jitru, lotosu a o jakési královně, která se koupala v řece, a všelijaké jiné věci, kterým chlapci rádi naslouchají.

I Kipa vstala a rozžala oheň a pak šla za otcem do ložnice. Až na dvůr jsme slyšeli její hlas, a za chvíli se objevil otec, čistě oblečen, avšak velmi zkroušen.

„Tvůj syn je krásný,“ řekl Ptahhor. „Postavu má jako princ a jeho oči jsou něžné jako oči gazelí.“

Ačkoliv jsem byl jen chlapec, dobře jsem pochopil, že tak mluví pouze proto, abychom zapomněli, jak se choval předešlého večera. A hned dodal:

„Co zná tvůj syn? Zdali jsou oči jeho ducha také tak otevřeny jako oči jeho těla?“

Šel jsem tedy pro svou tabulku a Thutmose také. Královský otvírač lebek se podíval roztržitě do větví sykomory a předříkal mi několik veršů, které si ještě pamatuji. Zněly takto:

*Raduj se, mládenče, ze své mladosti,
vždyť stárí popelem chutná
a tělo zaopatřené se nesměje
v temnotách svého hrobu.*

Snažil jsem se, seč jsem byl, a napsal je nejdříve z paměti v obyčejném písmě. Potom jsem to nakreslil v obrazech a nakonec jsem napsal slova stárí, popel, tělo a hrob všemi možnými způsoby, jimiž se ta slova mohou napsat, a to jak slabikami, tak i písmeny. Potom jsem mu podal svou tabulku a on na ní nenašel ani jediné chyby. Věděl jsem, že otec je na mne hrdý.

„A tento chlapec?“ ptal se Ptahhor a vzal do ruky Thutmoseovu tabulku.

Thutmose mezitím seděl stranou a něco kreslil. Zaváhal trochu, než podal svou tabulku, ale jeho oči se smály. Když jsme se nad ní sklonili, spatřili jsme, že nakreslil Ptahhora, jak klade svůj límec na krk mého otce a jak si lije džbán piva na hlavu, a na třetí kresbě otec a on zpívali, držíce se kolem krku, a obraz byl tak výstižný, že se mohlo přímo uhádnout, kterou to píseň pěli. Měl jsem chuť se dát do smíchu, ale neodvažoval jsem se, poněvadž jsem se bál, že se Ptahhor rozhněvá. Thutmose mu totiž nijak nelichotil. I byl na obraze stejně malý a holohlavý, stejně křivonohý a svislého břicha jako ve skutečnosti.

Dlouho neříkal Ptahhor nic, jen se díval střídavě na obrázky a na Thutmosa. Můj přítel dostal strach a vypnul se na špičky prstů. Konečně se Ptahhor zeptal:

„Co žádáš za svou tabulku? Koupím ji.“

Thutmose silně zrudl a odpověděl:

„Má tabulka není na prodej, příteli bych ji daroval.“

Ptahhor se rozesmál.

„Dobrá! Buďme tedy přáteli, a tabulka je mou.“

Ještě jednou prohlédl pozorně tabulku, usmál se a roztříštil ji o kámen. Všichni jsme vyskočili a Thutmose pokorně prosil o odpuštění, jestliže ho snad urazil.

„Rozhněval bych se na vodu, v níž vidím svůj obraz?“ zeptal se laskavě Ptahhor. „Avšak ruka a oko kreslíře jsou více než voda. Proto vím nyní, jak jsem vypadal včera, a nechci, aby kdokoli jiný viděl, jaký jsem včera byl. Proto jsem rozbil tabulku, ale uznávám, že jsi umělec.“

Thutmose poskočil radostí.

Načež se Ptahhor obrátil k otci a pronesl slavnostně, pohlížeje na mne, starodávný slib lékařů:

„Přijímám ho a budu ho léčit.“

Potom řekl Thutmosovi:

„Udělám, co budu moci.“

Když se takto dostali znovu do řeči lékařů, zasmáli se oba muži vzájemným uspokojením. Otec mi položil ruku na hlavu a zeptal se mne:

„Synu můj, Sinuhete, chceš se stát lékařem jako já?“

Slzy mi zalily oči a hrdlo se mi sevřelo tak, že jsem nemohl promluvit, jen jsem přisvědčil hlavou. Rozhlédl jsem se kolem a dvůr mi byl pojednou milý a sykomora byla mi milá a zděná vodní nádrž byla mi také milá.

„Synu můj, Sinuhete,“ opakoval otec. „Chceš se stát lékařem, lékařem význačnějším než já a lepším než já, pánem života a smrti, v jehož ruce člověk, ať jest jakéhokoli stavu a důstojnosti, svěřuje svůj život se vší důvěrou?“

„Ani takovým jako on, ani takovým jako já,“ připojil Ptahhor, jenž se zvedl a jehož oči byly najednou moudré a pronikavé. „Nýbrž opravdovým lékařem. Neboť ze všech největší je opravdový lékař. Před ním i faraon je nahý a před ním člověk nejbohatší je podoběn nejchudšímu.“

„Rád bych se stal opravdovým lékařem,“ řekl jsem nesměle, vždyt jsem byl ještě chlapec a nevěděl jsem nic o životě, ba nevěděl jsem ani, že stárí si vždy přeje přenést na mládí své sny a zklamané naděje.

Thutmosovi pak ukázal Ptahhor zlatý kroužek na svém zápěstí a pravil:

„Čti!“

Thutmose přeslabikoval vyryté obrázky a četl váhavě:

„Chci svůj pohár plný!“

Pousmál se.

„Nesměj se, darebo,“ vyčetl mu Ptahhor vážně, „nejde o víno. Ale chceš-li se stát umělcem, musíš vyžadovat svůj pohár plný. V každém pravém umělci se projevuje Ptah, stvořitel a stavitel všehomíra. Umělec není jen vodou nebo zrcadlem, ale něčím více. Zajisté je často umění lichotnou vodou či klamavým zrcadlem, ale přesto je umělec víc než pouhá voda. Žádej svůj pohár plný, chlapče, a nespokoj se vším, co se ti řekne, avšak věř spíše svému jasnému zraku.“

Posléze slíbil, že dostanu brzy pozvání ke vstupu do Domu života i že se pokusí, jak mu jen bude možno, aby Thutmose byl přijat do umělecké školy Ptahova chrámu.

„Ale chlapci,“ řekl, „poslouchejte pozorně, co vám pravím, a zapomeňte to ihned, jakmile to vyřknu, a zapomeňte také, že vám to řekl královský otvírač lebek. Upadnete do rukou kněží a Sinuhet bude vysvěcen na kněze tak, jako se tvému otci i mně dostalo vysvěcení nižšího stupně, protože není možno provozovat lékařské řemeslo nikomu, kdo nebyl vysvěcen na kněze. Avšak když již budete v rukou chrámových kněží, buďte nedůvěřiví jako šakalové a lstiví jako hadi, abyste neztratili sami sebe a nezaslepili se. Navenek však buďte mírní jako holubice, neboť jedině až dosáhne cíle, může člověk odhalit svou pravou tvář. Tak tomu bylo a tak tomu bude. Pochovejte to hluboko ve své mysli.“

A hovořili jsme ještě chvíli, než se vrátil Ptahhorův sluha s najatými nosítky a s čistým oděvem pro svého pána. Vlastní Ptahhorova nosítka dali totiž Nubijci do zástavy v jednom domě rozkoše a tou dobou tam ještě spali. Ptahhor dal svému sluhovi rozkaz, aby vyplatil nosítka i otroky, rozloučil se s námi, ujistil otce o svém přátelství a vrátil se do své vznešené čtvrti.

Nazítří pak poslal Ptahhor, královský otvírač lebek, Kipě darem posvátného chrobáka, rytého do vzácného kamene, aby jej mohla mít v hrobě pod lněnými obinadly místo srdce. A nebyl by mohl způsobit mé matce větší radosti, takže Kipa mu vše odpustila a přestala mluvit mému otci Senmutovi o zlořečenosti vína.

Tak se stalo, že jsem vstoupil do Domu života velkého chrámu Amonova.

KNIHA DRUHÁ

Dům života

I

V oněch dobách si Amonovi kněží vesetšší osobovali právo na všechny vyšší školy, i nebylo možno nikomu, kdo chtěl dosáhnout vyššího postavení, navštěvovat je bez kněžského souhlasu. Každý chápe, že Dům života i Dům smrti byly od nepaměti uvnitř chrámových zdí, jakož i vlastní škola kněžská pro kněze vyšších stupňů. A ještě je možno pochopit, že i škola počtářská a hvězdářská závisí na jejich oboru, když se ale kněží zmocnili školy obchodní i právnické, vzbudilo to mezi vzdělanými lidmi podezření, že se kněžstvo vměšuje do věcí, které patří v první řadě faraonovi a správě kraje a daní. Zajisté že na škole obchodní a právnické nebylo vyžadováno svěcení kněžské, ale ježto Amon vlastnil nejméně pětinu egyptské půdy a právě tak obchodu a ježto vliv kněží byl ve všech oborech značný, každý, kdo se chtěl stát velkým obchodníkem či správním písařem, jednal moudře, podrobil-li se zkoušce na kněze nižšího stupně a stal-li se tak poslušným služebníkem Amonovým.

Největší z těchto škol byla přirozeně škola právnická, neboť opravňovala k jakékoli činnosti, ať již to bylo vybírání daní či správa krajů nebo dráha vojenská. Malý hlouček hvězdářů a počtářů žil svůj vlastní roztržitý život v přednáškových síních, pohrdaje hluboce nováčky, kteří se houfem valili na přednášky obchodního účetnictví a vyměřování půdy. Dům života i Dům smrti žily však odděleně v obvodu chrámovém a jejich žáci se těšili bázlivé úctě všech ostatních.

Avšak dříve, než jsem směl překročit práh Domu života, musel jsem vykonat zkoušku na kněze nižšího stupně na kněžské škole. Věnoval jsem tomu tři roky, protože jsem zároveň provázal

otce na pochůzkách po nemocných a těžil z jeho zkušeností pro své příští povolání. Bydlel jsem doma a žil jako dříve, ale denně jsem musel docházet na nějakou tu přednášku. Mladíci, kteří měli vznešené přátele a ochránce, mohli udělat tuto zkoušku v několika týdnech. K ní bylo třeba znát – kromě základů čtení, psaní a počítání – pouze svaté knihy z paměti a poučné povídky o svatých trojicích a devaterech, jejichž korunou byl vždy král všech bohů Amon. Cílem tohoto bezmyšlenkovitého odříkávání bylo potlačit přirozené přání žáků myslet samostatně a také vnutit jim slepou důvěru v důležitost knih učených z paměti. Jen byl-li slepě podroben moci Amonově, mohl mladý posluchač přistoupit k nižšímu stupni kněžství. Nevím, jak pokaždé prořídly a zestály houfy žáků k třetímu, druhému a prvnímu stupni, neboť kněží vyšších stupňů měli vlastní, posvátně chráněné, tajné přednášky. Již kněz čtvrtého stupně dovedl změnit před zástupem svou hůl v hada. I jiné lsti, klamající oči lidí, uměli předvádět na vnějším nádvoří chrámu, a k jejich výcviku patřil půst, bdění, vidění a výklad snů. Nic o všem tom cvičení ani o jeho konečném cíli nemohlo být nicméně známo jiným než kněžím, kteří procházeli tímto stupněm. Za převratných dob se dovedli kněží druhého stupně rozpovídat, ale o kněžích prvního stupně nevím, že by kdy byli odhalili tajemství bohů nezasvěcencům.

Obeznámil jsem se s chrámem a jeho moc a nesmírné bohatství působilo na mou chlapeckou mysl hlubokým dojmem. Již na vnějším nádvoří a v předsíních chrámových bylo vidět od rána do večera tísnící se dav. Lidé všech stavů, jazyků i barev pleti přicházeli se poklonit Amonovi, aby se pomodlili za svůj úspěch a úsilí či za své bližní, anebo přinášeli Amonovi dary, jež si Amon zasloužil za ochranu jejich podnikání, zdraví a obchodních lstí. Mé oči byly obluzeny poklady, vzácnými věcmi, truhlami ze slonoviny a černého dřeva. Můj nos byl omámen vůní kadidel a vzácných pryskyřic. Mé uši byly ohlušeny cizími jazyky a posvátným předčítáním, jemuž lid již nerozuměl. Amonova moc si mne podmanila, až jsem jí byl zdrcen, takže jsem za noci viděl zlé sny a ze spánku naříkal.

Uchazeči o nižší kněžský stupeň byli rozděleni do skupin podle toho, jakým zkouškám se později chtěli podrobit. My, budoucí žáci Domu života, jsme tvořili zvláštní skupinu, ale nenašel jsem mezi svými druhy jediného přítele. Stále jsem měl na mysli moudrá naučení Ptahhorova, i stáhl jsem se do sebe, vykonáváje pokorně každý rozkaz a stavě se hloupým, když druzí vykládali žerty nebo se vysmívali bohům, jak činívají chlapci. Byli mezi námi synové vznešených odborných lékařů, jejichž návštěvy, rady a ošetření se platily zlatem. Byli tu také synové prostých venkovských lékařů, často starší než my, ba zcela již dospělí, neohrabaní a opálení, kteří se však snažili zastřít svou bojácnost a svědomitě si vrývali do paměti své úkoly. Byli tu konečně synové nízkého rodu, kteří měli přirozenou žízeň po vědění a kteří doufali, že opustí řemeslo a stav svých rodičů, ale s těmi se zacházelo velmi přísně a nejvíce se od nich požadovalo, neboť kněží k nim měli oprávněnou nedůvěru, ježto v nich viděli lidi nespokojené se svou minulostí.

Má opatrnost mi byla užitečná, zpozorovalť jsem brzo, že kněží mají mezi námi své slídiče a služebníky. Neopatrné slovo, otevřeně vyslovenou pochybu či družný žert se rychle dozvěděli a provinilec byl vyšetřován a potrestán. Někteří chlapci byli za trest zbiti a jiní vykázáni z chrámu a Dům života jim byl od té chvíle navždy uzavřen jak ve Vesetu, tak kdekoli jinde v Egyptě. Byli-li dost odvážní, odešli do podrobených zemí jako pomocníci posádkových ranhojičů nebo do země Kuš či do Sýrie, protože pověst egyptských lékařů se rozšířila do celého světa. Ale většina ztroskotala cestou, i stali se skromnými písaři, vyznali-li se dostatečně v umění písařském.

Já však jsem uměl již číst a psát, i měl jsem náskok před mnohými staršími spolužáky. Cítil jsem se zralým ke vstupu do Domu života, ale mé vysvěcení se opožďovalo a neměl jsem odvalu ptát se proč, poněvadž by se to mohlo označit za zatvrzelost vůči Amonovi. Marnil jsem svůj čas opisováním Knih mrtvých, jež se prodávaly na nádvoří. Tak jsem v duchu vzdoroval a zároveň se stával zádumčivým. Mnozí moji kamarádi, i méně nadaní, byli již připuštěni k učení v Domě života. Ale snad jsem měl za vedení svého otce lepší průpravu než oni. Později jsem

poznal, že Amonovi kněží byli moudřejší než já. Prohlédli mne, tušili můj vzdor i mé pochybnosti, a proto mne zkoušeli.

Má zádumčivost rostla, mé sny byly neklidné a navečer jsem toužil po samotě nilských břehů, po zapadajícím slunci a rozsvěčujících se hvězdách. Bylo mi, jako bych byl nemocen. Smích dívek na ulici mne pobuřoval a zlobil. Toužil jsem po něčem, co jsem neznal, a do mé duše stékal otrávený med pohádek a písní a srdce mi jihlo a oči se zalévaly slzami, když jsem byl sám. Otec hledíval občas na mne, usmívaje se sám pro sebe, a Kipa obnovila ještě horlivěji své povídky o zrádných ženách, které přicházejí mužům do cesty a vyzývají krásné jinochy, aby se s nimi obveselili.

Konečně mi bylo oznámeno, že přišla na mne řada, abych bděl v nejtajnější svatyni. Po celý týden jsem měl pobývat ve vnitřních prostorách chrámu a nesměl jsem vykročit z jeho obvodu. Měl jsem se očistit a postit, i ostříhal mi otec chlapecké kadeře a pozval sousedy na hostinu, aby oslavili den mé dospělosti. Od toho dne jsem byl totiž považován za dospělého, neboť jsem byl připraven k vysvěcení, ačkoliv to byl celkem bezvýznamný obřad. Avšak povznášel mne nad mé nejbližší sousedy a vrstevníky.

Kipa se činila, seč byla, ale medové koláčky neoblažovaly má ústa a veselost a obhroublé žerty sousedů mne netěšily. Večer, když sousedé odešli, zasáhla má zádumčivost také Senmuta a Kipu. Otec mi začal vypravovat o mém původu, Kipa doplnila jisté podrobnosti a já jsem dlouho upřeně pohlížel na lodičku z rákosu, zavěšenou nad jejich ložem. Ten začernalý a polámaný rákos mi drásal srdce. Na celičkém světě jsem neměl ani otce ani matky. Byl jsem pod hvězdami ve velkém městě sám, byl jsem snad bídňým cizincem v zemi Kemet, mé zrození bylo snad potupným tajemstvím.

S ranou v srdci jsem odcházel do chrámu, oblečen v slavnostní roucho, připravené Kipou s něžnou péčí a láskou.

II

Bylo nás dvacet pět jinochů a mladých mužů, kteří jsme se připravovali na vysvěcení. Vykoupali jsme se v chrámovém jezeře, pak nám oholili hlavy a dali hrubý šat. Náš světicí kněz nebyl knězem příliš svědomitým. Podle starého zvyku by nás byl mohl podrobit mnohým ponižujícím obřadům, ale byli mezi námi synové šlechticů a také dospělí muži, kteří již vykonali právnické zkoušky a chtěli vstoupit do služeb Amonových, aby si zajistili budoucnost. Měli hojné zásoby, nalávali knězi víno a někteří odešli potají na noc do domů rozkoše, neboť jim vysvěcení nic neznamenalo.

Já zato jsem bděl se zraněným srdcem a přemílal mnohé smutné myšlenky. Spokojil jsem se skývou chleba a číškou vody, jež měly být podle zvyku naším pokrmem, a čekal jsem pln naděje i chmurných pochyb, co se stane.

Byl jsem totiž ještě natolik mlád, že jsem si nevýslovně přál věřit.

V této době svěcení se prý bůh Amon vždy zjevoval a mluvil ke každému čekateli, i byl bych pocítil nesmírné ulehčení, kdybych se byl mohl zbavit sebe sama a proniknout smysl všech věcí. Po boku svého otce jsem viděl odmalička nemoc a smrt a můj zrak zbystřil, i viděl jsem více než moji vrstevníci. „Lékaři není nic příliš posvátné a on se sklání jedině před smrtí,“ říkával můj otec.

Proto jsem pochyboval a vše, co jsem viděl v chrámu po ta tři léta, jen posilovalo mé pochybnosti, ale domníval jsem se, že snad přece za oponou v temnotě nejtajnější svatyně je to, co neznám.

Snad se mi tu zjeví veliký Amon a vnese klid do mého mladého srdce.

Takové byly mé myšlenky, když jsem chodil po předsíni pro nezasvěcené, prohlížeje posvátné obrazy, hýřící barvami, a pročítaje svaté nápisy, jež vyprávěly, kterak faraoni přinášeli Amonovi z válečných výprav nespočetné dary jako jeho podíl na kořisti.

Když tu najednou přicházela proti mně krásná žena, jejíž roucho bylo z nejjemnějšího lnu, takže její prsy i kyčle prosvítaly

látkou. Byla štíhlá a vzpřímená, její rty, tváře i obočí byly nama-
lovány, a dívala se na mne zvědavě a beze studu.

„Jaké je tvé jméno, krásný jinochu?“ zeptala se mne a dívala se svýma zelenýma očima na můj šedý šat, který prozrazoval, že se připravuji k vysvěcení.

„Sinuhet,“ odpověděl jsem zmaten, aniž jsem se odvážil pohledět jí do očí. Byla však tak krásná a olej, perlící se jí na čele, voněl tak podivně, že jsem doufal, že mne požádá, abych ji provázela po chrámu.

„Sinuhet,“ řekla zamyšleně a zkoumavě mne prohlížela. „Tak dostaneš snadno strach a prchneš, svěří-li se ti nějaké tajemství?“

Myslila tím pohádku o Sinuhetovi, a to mne pobouřilo, protože se mne s touto pohádkou dost natrápili již ve škole. Proto jsem se napřímil a pohlédl jí do očí a její pohled byl tak podivný, tak zvědavý a zářivý, až mi zrudly tváře a mé tělo bylo jako v ohni.

„Proč bych měl strach?“ řekl jsem. „Budoucí lékař se nebojí žádného tajemství.“

„Ach,“ řekla usmívajíc se. „Ptáče pípá ještě dříve, než prorazilo svou skořápku. Avšak je mezi tvými druhy mladík, jehož jméno jest Metufer? Je synem královského stavitele.“

Právě Metufer to byl, jenž naléval knězi víno a dal mu za vysvěcení i zlatý kroužek. Così mne sevřelo, avšak řekl jsem, že ho znám, a nabídl jsem se, že pro něho dojdu. Říkal jsem si, že tato paní je snad jeho sestrou nebo příbuznou. Ulevilo se mi tímto pomyslením, i pohlédl jsem jí odvážně do očí a usmál jsem se. „Ale jak ho mám přivést, když neznám tvého jména a nebudu mu moci povědět, kdo si ho žádá?“ zeptal jsem se opovážlivě.

„Uhodne to ihned,“ řekla paní a podupávala netrpělivě po kamenné dlažbě opánkem ozdobeným barevnými kameny, což mne přimělo podívat se na její malé nohy, které prach nikterak nepošpinil a jejichž krásné nehty byly namalovány jasnou červení. „Uhodne to ihned, kdo si ho žádá. Snad je mi něco dlužen. Snad je můj muž na cestách a já čekám na něho, aby mne utěšil v mém zármutku.“

Srdce se mi opět sevřelo, když jsem pomyslel, že je vdanou paní. Avšak odpověděl jsem odhodlaně:

„Dobrá, má neznámá! Půjdu pro něho. Řeknu mu, že si ho žádá paní, mladší a krásnější než bohyně nebes. Tu bude vědět ihned, kdo jsi, neboť kdo tě jednou spatřil, zajisté nemůže na tebe zapomenout.“

Ohromen svou vlastní odvahou, obrátil jsem se, ale ona mne zadržela a pravila zamyšleně:

„Příliš spospícháš! Sečkej chvíli, snad si máme i my dva ještě co říci.“

Podívala se na mne opět a srdce se mi sevřelo a žaludek mi spadl až do kolenou. Potom zvedla ruku, obtíženou zlatými prsteny a náramky, dotkla se mé lebky a pravila vlídně:

„Není této krásné hlavě chladno nyní, když její chlapecké kadeře jsou tak nepěkně oholeny?“

A hned něžně dodala:

„Řekl jsi mi pravdu? Zdám se ti opravdu krásnou? Pohleď na mne pozorněji.“

Hleděl jsem na ni, a její šat byl z královského lnu, i zdála se krásnou mým očím, krásnější než všechny ženy, jež jsem kdy spatřil, a neučinila nic, aby svou krásu skryla. Hleděl jsem na ni a zapomněl na ránu ve svém srdci, zapomněl jsem na Amona i na Dům života a její blízkost spalovala mé tělo jako oheň.

„Neodpovídáš,“ řekla smutně. „Nemusíš odpovédět, neboť se ti zdám zajisté starou a šerednou ženou, jež nemůže potěšit tvé krásné oči. Jdi tedy pro Metufera, jenž se připravuje k vysvěcení, a zbavíš se mne.“

Avšak já se nevzdaloval a nevěděl jsem, co říci, i když jsem dobře pochopil, že se mi vysmívá. Stmívalo se mezi obrovskými sloupy chrámu. Její oči zářily v matném světle, padajícím kamennými mřížemi vysoko nad námi, a nikdo nás neviděl.

„Nemusíš snad ani chodit pro něho,“ řekla paní a usmála se na mne. „Snad mi postačí, když ty mne potěšíš a se mnou se obveselíš, neboť nemám nikoho, s kým bych se potěšila.“

Tu jsem si vzpomněl na to, co mi říkávala Kipa o ženách, které zvou krásné jinochy, aby se s nimi obveselily. Vzpomněl jsem si na to tak náhle, že jsem dostal strach a o krok ucouvl.

„Což jsem neuhodla, že Sinuhet dostane strach?“ pravila paní a přistoupila těsně ke mně.

Avšak já jsem zvedl ustrašeně ruku jako na obranu a řekl:

„Vím již, kdo jsi. Tvůj muž je na cestách a tvé srdce je zrádnou pastí a tvé lůno pálí více než oheň.“

Avšak přesto, že jsem tak hovořil, nemohl jsem prchnout.

Byla poněkud zmatena, ale pak se opět usmála a přistoupila ke mně ještě těsněji.

„Myslíš?“ zeptala se něžně. „Ale to přece není pravda. Mé lůno nepálí jako oheň, naopak říkají, že je nanejvýš líbezná. Zkus sám!“

Vzala mou bezvládnou ruku a položila si ji na hrud, i pocítil jsem její krásu skrze tenounkou látku, takže jsem se rozechvěl a tváře mi hořely.

„Ani teď tomu vskutku nevěříš,“ pravila s předstíraným zklamáním. „Látka ti opravdu vadí, avšak počkej, odhrnu ji.“

Rozhrnula svou řízu a položila mou ruku na svůj nahý prs. Pocítil jsem tlouci její srdce, avšak její prs byl něžný a svěží pod mou rukou.

„Pojď, Sinuhete,“ šeptala tichounce. „Pojď se mnou, budeme pít víno a obveselovat se spolu.“

„Nesmím odejít z obvodu chrámu,“ řekl jsem ustrašeně a zastyděl se za svou zbabělost, ale dychtil jsem po této ženě a obával se jí zároveň jako smrti. „Musím zůstat čistým, dokud nebudu vysvěcen, jinak mne vyženou z chrámu a nikdy nevstoupím do Domu života. Slituj se nade mnou!“

Hovořil jsem tak, neboť jsem věděl, že bych šel za ní, kdyby jen ještě jednou mne o to požádala. Ona však byla zkušená a pochopila mou úzkost. Proto se rozhlédla zamyšleně kolem. Byli jsme sami, ale lidé přecházeli nedaleko nás, a průvodce vykládal hlasitě podivuhodnosti chrámu cizincům, žádaje zároveň další kousky mědi, aby jim ukázal ještě další divy.

„Jsi příliš bázlivý, Sinuhete,“ řekla. „Šlechtici i bohatci mi nabízejí šperky a zlato, jen abych jim dovolila obveselit se se mnou. Ty však, Sinuhete, chceš zůstat čistým.“

„Přeješ si zajisté, abych došel pro Metufera,“ řekl jsem zoufale, neboť jsem věděl, že Metufer by neváhal odejít potají na noc z chrámu, ačkoliv byla na něm řada bdít. Měl k tomu prostředky, vždyť jeho otec byl královský stavitel, avšak já bych byl býval schopen ho za to usmrtit.

„Snad si již ani nepřeji, abys šel pro Metufera,“ řekla paní a hleděla mi zvesela do očí. „Přeji si snad, abychom se rozešli jako přátelé, Sinuhete. Proto ti povím své jméno a to je Nefernefernefer, neboť mne považují za nejkrásnější ze všech, a protože kdo jednou vyslovil mé jméno, neodolá, aby je neopakoval dvakrát i třikrát. A také je zvykem, že si přátelé dávají při rozloučení dary, aby na sebe nezapomněli. A proto tě prosím o dar.“

Tehdy jsem opět pocítil svou chudobu, poněvadž jsem neměl nic, co bych jí dal, ani ten nejskromnější šperk, ba ani měděný kroužek, jež ostatně bych se jí ani nebyl odvážil nabídnout. Bylo mi tak stydno, že jsem beze slova sklonil hlavu.

„Dej mi tedy dar, jenž mi zahřeje srdce,“ řekla, zvedajíc prstem mou bradu a přibližujíc svůj obličej k mému. Když jsem pochopil, čeho si žádá, dotkl jsem se svými rty jejích měkkých rtů. Lehce vzdychla a řekla:

„Děkuji, byl to krásný dar, Sinuhete. Nezapomeň naň. Tys ale jistě cizinec z nějaké vzdálené země, neboť neumiš líbat. Jak je možné, že vesetské dívky tě ještě nenaučily tomuto umění, ačkoliv tvé chlapecké kadeře jsou již ostříhány?“

Stáhla ze svého palce prsten, jenž byl ze zlata a stříbra a v němž byl zasazen nerytý zelený kámen, a navlékla mi jej na prst.

„I já tě musím obdarovat, abys na mne nezapomněl, Sinuhete,“ řekla. „Až budeš vysvěcen a vstoupíš do Domu života, můžeš si dát vyrýt svou pečeť na tento kámen a budeš roven bohatcům a šlechticům. Vzpomeň si však také, že kámen je zelený, protože mé jméno jest Nefernefernefer a protože mi říkají, že mé oči jsou zelené jako Nil v letním žáru.“

„Nemohu přijmout tvůj prsten, Nefer,“ řekl jsem a opakoval „Nefernefer“ a opakování jejího jména mi působilo nevýslovnou rozkoš. „A nikdy na tebe nezapomenu.“

„Blázinku,“ pravila, „ponech si prsten, přeji si to. Ponech si jej pro můj rozmar, jenž mi přinese jednu velké úroky.“

Pohrozila mi svým štíhlým prstem těsně před očima a její oči se smály, když dodala:

„Pamatuj si také, že se musíš vždy varovat žen, jejichž lůno pálí více než oheň!“

Obrátila se a odcházela a nedovolila mi, abych ji vyprovodil. Dveřmi chrámu jsem viděl, jak na nádvoří vstoupila do bohatě ozdobených nosítek. Běžec jí razil cestu a lidé uhybali před ní, a když je minula, zastavovali se, šeptajíce a ohlížejíce se za jejími nosítky.

Avšak po jejím odchodu mi bylo, jako bych byl padl hlavou přímo do temné propasti.

Po několika dnech spatřil Metufer prsten na mém prstě, vzal mne nedůvěřivě za ruku a prohlížel jej:

„Aj, u všech čtyřiceti spravedlivých paviánů Usirových!“ zvolal. „Nefernefernefer, není-liž pravda? Nikdy bych si to o tobě nebyl pomyslnil.“

Hleděl na mne skoro uctivě, ačkoliv kněz mi dal zamést podlahu a vykonat nejhrubší práce v chrámě, protože jsem mu nepřinesl nic darem.

Nenáviděl jsem v té chvíli Metufera i jeho slova tak zuřivě a trpce, jak jen nezralý jinoch může nenávidět. Jakkoli bych se ho byl rád zeptal na Nefernefernefer, nesnížil jsem se k tomu.

Proto jsem skryl své tajemství do svého srdce, neboť lež je líbeznější než pravda a sen zářivější než pozemské spojení. Prohlížel jsem zelený kámen na svém prstu a připomínal si její oči a její svěží prs a cítil jsem vůni jejich mastí ve své dlani. Utkvíval jsem na té vzpomínce a její měkké rty se dotýkaly stále mých rtů a utěšovaly mne, neboť Amon se mi již zjevil, a má víra se zhroutila.

Proto vzpomínaje na ni, šeptal jsem si s hořícími tvářemi:

„Má sestro!“

A to slovo bylo jako milostná lichotka v mých ústech, ježto od nepaměti znamená a na věky věků bude znamenat:

„Má milovaná!“

III

Avšak nyní budu ještě vypravovat, jak se mi zjevil Amon.

Čtvrtou noc byla na mně řada bdít nad odpočinkem Amonovým. Bylo nás sedm jinochů: Mata, Mose, Bek, Sinufer, Nofrev,

Ahmoše a já, Sinuhet, syn Senmutův. Mose a Bek také chtěli vstoupit do Domu života, proto jsem je znal již dlouho, ostatní však jsem neznal.

Byl jsem zesláblý postem a napětím myslí. Byli jsme všichni vážní a šli jsme bez úsměvu za knězem – nechtě zůstane jméno jeho zapomenuto! – když nás vedl do uzavřené části chrámu. Amon sestoupil ve svém člunu za západní pahorky, strážci odtroubili již na své stříbrné trouby a brány chrámu byly zavřeny. Avšak kněz, jenž nás vedl, se již dosyta najedl obětního masa, ovoce i sladkých koláčů, olej se řinul po jeho obličejí a víno mu zruměnilo tvář. Usmívaje se sám pro sebe, nadzvedl oponu a ukázal nám nejtajnější svatyni. V ohromném výklenku, vyhloubeném z jednoho kusu kamene, stál Amon a drahokamy jeho koruny a náhrdelníku zářily červeně, zeleně a modře ve světle posvátných kahanů jako živé oči. Za svítání jsme ho měli s pomocí kněze pomazat vonnými mastmi a obléci do nových rouch, neboť každého jitra se musel převlékat. Viděl jsem ho již kdysi o jarním svátku, když byl vynesena na vnější nádvoří ve zlatém člunu, a lidé padali před ním na tvář. Viděl jsem ho také za největší záplavy plout po posvátném jezeře v cedrové královské lodi. Ale jako chudý žák viděl jsem ho jen z dálky a jeho rudé roucho nepůsobilo na mne tak otřásajícím dojmem jako nyní v záři kahanů a v naprostém tichu svatyně. Rudé roucho přísluší jen bohům, a když jsem pohlížel na jeho vznešený obličej, bylo mi, jako by se kamenný obraz kladl vší svou vahou na má prsa a dusil mne.

„Bděte a modlete se před oponou,“ pravil kněz, jenž se přidržoval křečovitě jejího okraje, mělt nejisté nohy. „Možná že vás zavolá, neboť se někdy zjevuje čekatelům a volá je jejich jmény a mluví k nim, jestliže je považuje za hodny té milosti.“

Spěšně udělal rukou svatá znamení a mumlal božská jména Amonova, spouštěje oponu, a nenamáhal se ani uklonit se a dát ruce do výše kolenou.

Potom vyšel a zanechal nás sedm v temné předsíni nejtajnější svatyně, jejíž dlaždice mrazily naše bosé nohy. Po jeho odchodu vytáhl Mose zpod svého pláště kahan a Ahmoše vnikl chladnokrevně do nejtajnější svatyně a přinesl odtud Amonův posvátný oheň, takže jsme měli světlo.

„Byli bychom pošetílí, kdybychom zůstali ve tmě,“ řekl Mose, a hned nám bylo lépe, ačkoliv jsme byli ještě poněkud ustrašeni.

Ahmose vytáhl chléb a maso, Mata a Nofrev se dali do hraní v kostky, vykřikující každý svůj vrh tak pronikavě, až se před-síní rozléhalo. Když se Ahmose najedl, zabalil se do svého pláště a uložil se k spánku, proklínaje tvrdost kamenných dlaždic, a Sinufer a Bek se položili po nějaké chvíli těsně k němu, aby jim bylo tepleji.

Já však jsem byl mlád, i bděl jsem, ačkoliv jsem dobře věděl, že kněz dostal od Metufera džbán vína a že ho pozval do své komory s jinými syny šlechticů, takže nás jistě nepřijde překvapit. Bděl jsem, ačkoliv jsem z doslechu věděl, že všichni čekatelé vždy potají jedli, hráli nebo spali. Mata začal vypravovat o chrámu Sachmety s hlavou lvice, kde se zjevuje králům-váleč-níkům nebeská dcera Amonova a objímá je. Tento chrám byl za chrámem Amonovým, nebyl však již tolik v oblibě. Po desítky let tam faraon nevskočil, a mezi kamennými dlaždicemi jeho vnějšího nádvoří rostla tráva. Ale Mata prohlásil, že by neměl nic proti tomu tam bdít a objímat právě nyní nahotu bohyně, a Nofrev házel kostkami, zíval a naříkal, že ho nenapadlo vzít s sebou víno. Pak si oba lehli a brzo jsem bděl já jediný.

Noc mi byla dlouhá, a zatímco druzí spali, zmocnila se mne hluboká zbožnost a touha, neboť jsem byl ještě mlád, a říkal jsem si, že jsem zůstal čistým a postil se a že jsem zachoval všechny starodávné předpisy, aby se mi mohl Amon zjevit. Opa-koval jsem jeho svatá jména a naslouchal pozorně každému šelestu, všechny smysly napjaty, avšak chrám zůstával prázdný a studený. Před svítáním se pohnula slabounce opona nejtaj-nější svatyně, avšak nic více se nestalo. Když vniklo světlo do chrámové předsíně, zhasl jsem kahan, nevýslovně zklamán, a probudil jsem své druhy.

Vojáci zatroubili v trouby, strážci na hradbách se vyměnili a přídušený hluk přicházel z nádvoří jako šumění větru ve vzdá-lených sítinách, takže jsme věděli, že se v chrámu počal nový den a nová práce.

Kněz konečně přišel, uspěchán, a s ním – k mému velkému překvapení – i Metufer. Oba silně čpěli vínem, podpírali se vzá-

jemně a kněz mával klíči od velkých truhlic a opakoval s pomocí Metuferovou svatá slova a pak nás pozdravil:

„Čekatelé, Mato, Mose, Beku, Sinufere, Nofre, Ahmose a Sinuhete, zdalipak jste bděli a modlili se, jak jest předepsáno, abyste si zasloužili vysvěcení?“

„Bděli jsme a modlili se,“ odpověděli jsme jednohlasně.

„Zdalipak se vám Amon zjevil podle svého slibu?“ pokračoval kněz, pohlížeje na nás svýma neklidnýma očima.

Pohlédli jsme na sebe a zaváhali. Konečně řekl Mose nejistě:

„Zjevil se podle svého slibu.“

Jeden po druhém opakovali moji druhové:

„Zjevil se.“

A jako poslední řekl Ahmose zbožně a rozhodně:

„Vskutku se zjevil.“

Díval se knězi přímo do očí, avšak já jsem neřekl nic, a bylo mi, jako by mi jakási ruka svírala srdce, neboť to, co říkali moji druhové, mi připadalo jako rouhání.

Metufer pravil bezostyšně:

„Bděl jsem také a modlil se, abych si zasloužil vysvěcení, neboť příští noci mám cosi jiného na práci než zde bdít. Amon se mi zjevil, jak to i kněz zde může dosvědčit, a měl tvar velkého džbánu na víno a sdělil mi přehledná svatá tajemství, která vám nesmím opakovat, avšak jeho slova byla lahodná jako víno v mých ústech, takže jsem prahl stále větší žízni naslouchat mu až do rozednění.“

Tu se osmělil Mose a promluvil:

„Mně se zjevil v podobě svého syna Hora, posadil se mi na rameno a pravil: ‚Buď požehnán, Mose, buď požehnána tvá rodina, buď požehnána tvá práce, abys jednoho dne usedl v domě o dvojí bráně a abys poroučel mnohým služebníkům.‘ Tak pravil.“

Ostatní si také pospíšili, aby vypravovali to, co jim Amon řekl, a mluvili horlivě všichni najednou a kněz jim naslouchal, směje se a pokyvuje hlavou. Nevím, zdali to vypravovali sny, jež viděli, či prostě lhali. Vím jen, že jsem zde stál osamělý – a nic jsem neříkal.

Nakonec se kněz obrátil ke mně, stáhl své oholené obočí a řekl přísně:

„A ty, Sinuhete, což nejsi hoden vysvěcení? Což se ti nebeský Amon nezjevil v nižádné podobě? Což jsi ho neviděl ani jako malou myšku, neboť si vybírá podle své chuti na tisíce různých tvarů?“

Šlo o to, abych mohl vstoupit do Domu života, a tak jsem osmělil své srdce a řekl:

„Na úsvitě jsem viděl, jak se pohnula posvátná opona, avšak neviděl jsem nic jiného a Amon ke mně nepromluvil.“

Všichni vyprskli v smích a Metufer se smál tak, až se plácal do kolenou, a řekl knězi:

„Je to hlupák.“

Zatahal kněze za rukáv, poskvrněný vínem, a šeptal mu cosi, pošilhávaje přitom po mně.

Kněz se na mne opět přísně podíval a pravil:

„Když jsi neuslyšel hlasu Amonova, nebudu tě moci vysvětit. Avšak pomohu ti trochu v té věci, ježto věřím, že jsi mladík věřící i že tvé úmysly jsou dobré.“

Po těch slovech zašel za nejtajnější výklenek a zmizel našim zrakům. Metufer přistoupil těsně ke mně a hledě na mou nešťastnou tvář, pousmál se přátelsky a řekl:

„Neboj se.“

Avšak v té chvíli jsme všichni poskočili, neboť prostorou se rozlehl nadpřirozený hlas, jenž nebyl podoben žádnému lidskému hlasu, a zněl odevšad, ze stropu, ze zdí, z mezislopů, takže jsme obraceli své tváře kolem dokola, abychom pochopili, odkud zní ten hlas. A hlas pravil:

„Sinuhete, Sinuhete, ty ospalče, kde jsi? Přístup ihned před mou tvář a vzdej mi poctu, poněvadž spěchám a nemám chuti čekat na tebe celý den.“

Metufer rozhrnul oponu, vstrčil mne do výklenku, vzal mne za hrdlo a položil na podlahu do předepsané polohy, jak se zdraví bohové a faraoni. Avšak já jsem zvedl hlavu a spatřil, že jasné světlo naplnilo nejtajnější svatyni, a hlas vycházel z úst Amonových, když říkal:

„Sinuhete, Sinuhete, ty svině, ty opičáku! Cožpak ses opil? Vždyť jsi spal, když jsem tě volal! Měl bys být utopen v propastech bahna a polykat po zbytek života bláto, avšak pro tvé mládí ti odpouštím, ačkoliv jsi hloupý a líný a špinavý, neboť

odpouštím všem, kdož věří ve mne, ale ostatní vrhám do propastí zásvětních.“

A ještě mnoho jiného říkal onen hlas, volaje, rouhaje se a proklínaje. Avšak nevzpomínám si již na to vše a nechci ani na to vzpomínat, tak to bylo ponižující a trpké pro mne, neboť naslouchaje nadpřirozenému dunění hlasu, rozeznal jsem v něm hlas kněze, a tato skutečnost mne ohromila a poděsila natolik, že jsem nemohl nic vnímat. A ležel jsem stále před obrazem Amonovým, i když se hlas již odmlčel, až přišel kněz a odkopl mne stranou, a moji druhové se jali spěšně přinášet kadidlo, vonné masti, líčidla a rudá roucha.

Každý měl svůj předem určený úkol, i připomněl jsem si, co mám vykonat, a běžel jsem tedy do předsíně pro vědro svěcené vody a pro posvátné pleny, abychom omyli obličej, ruce i nohy bohovy. Když jsem se vrátil, viděl jsem, jak kněz plivl Amonovi do tváře a pak ji otíral svým ušpiněným rukávem. Potom mu Mose a Nofrev naličili rty, tváře a obočí. Metufer ho pomazal olejem a vonnými mastmi, a směje se, přejel svým štětcem také namaštěný obličej kněze, i svůj vlastní. Nakonec jsme sochu svlékli, omyli a otřeli, jako by byla vykonala svou potřebu, pomazali mastmi bohův úd, i oblékli jsme mu rudou, vrapovanou suknicí, kolem pasu přivázali zástěrku a na ramena plášť a vložili mu paže do rukávů.

Když bylo vše dokonáno, sebral kněz použitá roucha a uschoval vodu na mytí a pleny, neboť to vše bylo denně prodáváno na vnějším nádvoří zámožným poutníkům a voda byla prodávána jako lék na kožní vyrážky.

Byli jsme nyní volní, i vyšli jsme do nádvoří na slunce a tam jsem se vydávil. A srdce i hlavu jsem měl právě tak prázdné, jako byl můj žaludek, neboť jsem již nevěřil v bohy.

Avšak když uplynul určený čas, byla má hlava pomazána olejem a já jsem byl vysvěcen na kněze Amonova, odřítal jsem kněžskou přísahu a dostal jsem stvrzující svitek. Na svitku byla pečeť velkého chrámu Amonova a mé jméno, což mne opravňovalo ke vstupu do Domu života.

A tak jsme vstoupili, Mose, Bek a já, do Domu života. Jeho brána se nám otevřela, a i mé jméno bylo zapsáno do Knihy

života, jako přede mnou jméno mého otce Senmuta a jako před ním jméno jeho otce.

Již jsem však nebyl šťasten.

IV

V Domě života dohlíželi na vyučování – alespoň dle jména – královští lékaři, každý ve svém oboru. Avšak vídali jsme je jen zřídka, neboť měli mnoho nemocných a od bohatců dostávali velké dary za své služby a obývali prostorné domy za městem. Ale když byl přiveden do Domu života nemocný, nad jehož chorobou obyčejní lékaři zrozpačitěli a neodvážili se ji léčit, tu se objevil lékař královský a ukázal před žáky své umění, jak nejlépe dovedl. A tak – ke cti Amonově – se mohl těšit i nejchudší nemocný péči královského lékaře.

Od nemocných Domu života se vybíraly totiž dary podle jejich prostředků, a ačkoliv přemnozí přinášeli svitky městských lékařů, svědčící o tom, že obyčejný lékař nedovedl vyléčit jejich nemoci, přicházeli ti ze všech nejchudší do Domu života přímo – a nebyly od nich požadovány žádné dary. To vše bylo krásné a správné, ale nebyl bych chtěl být chudým a nemocným, neboť na těchto ubožácích se cvičili nezkušení ve svém umění a žáci je ošetřovali, aniž jim dali utišující léky, takže museli snášet kleště a nůž a oheň bez omámení. Proto bylo často slýchat z předsíní Domu života nářek a sténání chudých.

Doba učení a cvičení na lékaře byla i pro nadaného žáka dlouhá. Museli jsme projít učením o lécích a znát léčivé byliny, museli jsme se naučit, v kterém vhodném okamžiku je máme trhat, sušit a vařit z nich tresti, neboť bylo-li nutno, musel si lékař sám umět připravit své léky. Já i mnozí jiní jsme proti tomuto řádu reptali, ježto jsme nechápali jeho užitečnost, protože v Domě života se dostaly na lékařský předpis všechny známé léky, již namíchané a zvážené. Nicméně – jak ještě o tom budu vypravovat – bylo mi toto vyučování později velmi užitečným.

Museli jsme se naučit znát všechny části těla, činnost a účel různých jeho ústrojí. Museli jsme se naučit zacházet s nožem

a s kleštěmi na trhání zubů, avšak především jsme si museli vycvičit ruce, aby cítily bolesti jak v dutinách lidského těla, tak skrze kůži, a bylo také třeba umět číst nemoci v očích lidí. Dále jsme museli umět pomoci ženě při porodu, když porodní bába již na to nestačila. Museli jsme se naučit vyvolat či zmírnit bolest podle potřeby. Museli jsme umět rozlišit nemoci lehké od těžkých, nemoci pocházející z ducha od neduhů tělesných. Museli jsme prosit pravdu z výroků nemocných a umět klást otázky, abychom dostali jasný obraz choroby.

Je tedy pochopitelné, že čím dále jsem docházel ve svém učení, tím hlouběji jsem cítil, jak málo znám. Tak by měl být lékař hotovým lékařem až tehdy, když uzná pokorně sám před sebou, že ve skutečnosti nic neví. Nezasvěceným však se to nesmí říkat, neboť ze všeho nejdůležitější je, aby nemocný věřil svému lékaři a důvěřoval jeho obratnosti. To je počátek všeho lékařského umění, na němž je třeba stavět. Proto lékař se nesmí nikdy zmýlit, poněvadž ten, jenž tak učiní, ztrácí svou pověst a oslabuje zároveň pověst ostatních lékařů. A proto také, když se v bohatých domech volá po prvním lékaři druhý a třetí, aby vyšetřili nějaký složitý případ, tu raději pochovají soudruzi chybu prvního, než by ji odhalili k hanbě celého stavu lékařského. V tomto smyslu se pak říká, že lékaři pochovávají společně své choré.

Avšak tehdy jsem toto vše ještě nevěděl a vstupoval jsem do Domu života naplněn úctou a věřil jsem, že tam najdu všecku pozemskou moudrost a dobrotu. První čas byl krušný, neboť žák, jenž přijde poslední, je sluhou všech ostatních, a není nejpodradnějšího sluhy, jenž by nestál výše než on a jemu neporoučel. Nejdříve se musí žák naučit čistotě, a není špinavé práce, jež by se mu nesvěřila, až je nemocen odporem, dokud se nezatvrdí. A brzo ví i ve spánku, že nůž se očistí jedině ohněm a prádlo vyvařením ve vodě a v louhu.

Nicméně vše, co se týká umění lékařského, je napsánov jiných knihách, i nebudu se u toho déle zdržovat. Zato chci vypravovat o všem, co se týká mne, co jsem viděl na vlastní oči a o čem druzí nepsali.

Po dlouhé zkušební době přišel den, kdy mi po obřadném očištění dali bílou kytlici, i směl jsem se v přijímacích síních

naučit vytrhávat zuby silným mužům, obvazovat rány, prořezávat vředy a dávat dlahy na zlomené údy. Nebylo to pro mne novinkou a díky dávnému poučování otcovu dělal jsem rychlé pokroky a stal se hlavou a učitelem druhů. Občas jsem dostal i dary, jako se dávají opravdovým lékařům, i dal jsem si vyřít své jméno Sinuhet na zelený kámen, který mi věnovala Nefernefer, abych mohl vtisknout svou pečeť na lékařské předpisy.

Dostával jsem se k úkolům stále nesnadnějším, směl jsem být v sálech, kde leželi nevyлéčitelně nemocní, a účastnit se vyšetřování a řezání u slavných lékařů, jimž deset nemocných zemřelo, zatímco se jediný vyléčil. A také jsem se naučil, že se lékař nemá co obávat smrti a že smrt je naopak chorému často milosrdným přítelem, takže někdy je obličej umírajícího šťastnější, než byl za ubohých dnů jeho života.

A přesto jsem byl slepý a hluchý, dokud nepřišel den probuzení, jako kdysi v mém dětství, kdy začaly pro mne žít obrazy, slova a písmena. Přišla konečně chvíle, kdy se mi otevřely oči dokořán, probudil jsem se jako ze sna a tázal se sama sebe z radosti své rozvířené mysli: „Proč?“

Neboť obávaný klíč všeho opravdového vědění jest otázka: Proč? Toto slovo je silnější než rákos Thovtův a mocnější než nápisy vyřité do kamene.

Hle, jak se to stalo: Byla jakási žena, která neměla dětí, i myslila, že je neplodná, poněvadž se jí již naplnilo čtyřicet let. Jednoho dne jí přestaly měsíční bolesti, i zachvátil ji strach a úzkost a ona přišla do Domu života, obávajíc se, že do ní vstoupil zlý duch a otrávil její tělo. Vzal jsem obilná zrna, jak je předepsáno, a zahrabal je do prsti. Zalil jsem několik zrněk vodou z Nilu a ostatní vodou oné ženy. Dal jsem prst na sluneční žár a řekl ženě, aby opět přišla za několik dní. Když se pak dostavila, zrnka již vzklíčila: ta, která byla zalita vodou Nilu, byla drobná, kdežto ostatní vypučela zelenými lístky. A tak jest přece pravda, co je psáno, jak jsem to i sám řekl udivené ženě:

„Raduj se, ženo, neboť svatý Amon požehnal ve svém milosrdenství tvému lůnu, a budeš mít dítě jako ostatní požehnané ženy.“

Ubohá žena plakala radostí a dala mi darem stříbrný kroužek o váze dvou debenů – vždyť byla ztratila již všecku svou naději – a sotvaže mi uvěřila, již se mne zeptala:

„Bude to syn?“

Myslila totiž, že vím všecko. Dodal jsem si odvahy, podíval se jí přímo do očí a řekl:

„Bude to syn.“

Neboť možnost byla stejná – a já jsem měl tou dobou štěstí ve hře. Žena se zaradovala ještě více a dala mi další stříbrný kroužek o váze dvou debenů.

Když však odešla, tázal jsem se sama sebe:

„Jak je možné, že obilné zrna ví, co žádný lékař nemůže poznat ani vědět či vidět, dokud známky těhotenství nejsou zřejmy oku?“

I dodal jsem si odvahy a šel se zeptat svého učitele, proč je tomu tak, avšak on pohlédl na mne jako na nepřítelny a řekl pouze:

„Tak jest psáno.“

Ale to nebyla odpověď na mé proč.

Dodal jsem si ještě jednou odvahy a šel se zeptat královského porodníka do domu rodiček, proč je tomu tak. On mi však řekl:

„Amon jest králem všech bohů. Jeho oko vidí lůno ženy, kam proniklo sémě. Jestliže dovolí, aby se žena oplodnila, pročpak by nedovolil, aby se obilné zrna zazelenalo v prsti, když se zalije vodou oplodněné ženy?“

A podíval se na mne jako na prostáčka, avšak ani to nebyla odpověď na mé proč.

Tedy se mé oči otevřely dokořán, i viděl jsem, že lékaři Domu života znají jediné, co bylo psáno a co bylo zvykem, ale nic více. Neboť když jsem se tázal, proč je třeba vypalovat hnisavou ránu, kdežto obyčejná rána se maže olejem a obvazuje, a proč plíseň a pavučiny léčí vředy, odpovídali mi:

„Odevždy se tak činilo.“

A právě tak ten, jenž vládne uzdravujícím nožem, má právo provádět ony sto osmdesát dva řezy, které byly popsány, a provádí je podle své zkušenosti a obratnosti lépe či hůře, rychleji či pomaleji, s většími či menšími bolestmi nemocného, ale

nemůže udělat nic více, neboť jen ony byly ve svitcích popsány a zobrazeny, avšak jiné nebyly dříve prováděny.

Byli lidé, kteří hubli a jejichž obličeji bledli, ale lékař v nich nemohl zjistit ani nemoc, ani zranění. A přece se tito nemocní zotavovali a uzdravovali, jestliže jedli syrová játra obětních zvířat – ovšem za dražší ceny – ale proč se tak dělo, nesměl se nikdo zeptat. Byli jiní, kteří měli bolesti v břiše a jejichž ruce a tváře jen hořely. Užívali projímadla a utišující léky, ale někteří se uzdravili a jiní zemřeli, aniž lékaři mohli předem říci, kdo se uzdraví a komu opuchne břicho, takže zemře. Avšak proč se jeden uzdravil a jiný zemřel, to se nikdo neptal, ba ani se nesměl ptát.

Brzy jsem zpozoroval, že se příliš dotazují, neboť začali na mne hledět úkosem, a žáci, kteří přišli po mně, mne přeskočili a dávali mi rozkazy. Tehdy jsem svlékl svou bílou kytlici, očistil jsem se a odešel jsem z Domu života, odnášeje si z něho dva stříbrné kroužky, jež vážily celkem čtyři debeny.

V

Když jsem vyšel z chrámu uprostřed dne – což se mi nestalo již po léta – otevřely se mi oči dokořán ještě jednou, i shledal jsem, že se Veset změnil za tu dobu mého učení. Shledal jsem to, jda cestou beranů i přecházeje mnohá tržiště, neboť všude vládl nový neklid, a oděv lidí byl ještě dražší a přepychovější a nebylo možno rozeznat ani podle vrapované řízy, ani podle paruky, kdo byl muž a kdo žena. Z krčem a z domů rozkoše se rozléhala hřmotná hudba syrská a v ulicích bylo slyšet ještě více cizích slov a Syřané a bohatí Nubijci se ještě drzeji mísili mezi Egypťany. Bohatství a moc Egypta byly bez mezí a po staletí žádný nepřítel nevstoupil do jeho měst a středního věku dosáhli již ti, kteří nikdy nezakusili války. Avšak přineslo-li to více radosti lidem, to nevím, neboť všichni očekávali něco nového, nejspíše spokojeni dnem přítomným.

Toulal jsem se ulicemi Vesetu a byl jsem sám a srdce jsem měl obtížené vzdorem a zármutkem. Šel jsem domů a viděl jsem, že otec Senmut zestárl, jeho hřbet se ohnul, a nemohl již

rozeznat znaménka na papyru. Viděl jsem také, že i má matka Kipa zestárla, zadýchávala se při chůzi a nemluvila o ničem jiném než o hrobě. Neboť za své úspory koupil otec pro oba hrob ve Městě mrtvých na západní straně řeky. Viděl jsem jej, byl to úpravný hrob postavený z hliněných cihel a na stěnách měl namalovány obvyklé obrazy a nápisy. Kolem dokola byly stovky a tisíce podobných hrobů, které Amonovi kněží draho prodávali počestným a spořivým lidem toužícím po nesmrtelnosti. Abych udělal matce radost, opsal jsem pro své rodiče Knihu mrtvých, jež bude jednou s nimi vložena do hrobu, aby nezabloudili na své dlouhé cestě, a byla napsána bez jediné chybičky – a vůbec to byla pozoruhodná Kniha mrtvých, i když neměla malovaných obrazů jako ty, které se prodávaly na Nádvoří knih Amonova chrámu.

Matka mi dala najíst a otec se mne vyptával na mé učení, avšak nenašli jsme již nic jiného, o čem bychom spolu hovořili, a dům mi byl pojednou cizí a cizí mi byla i ulice, ba i lidé v ní. Proto bylo mé srdce čím dále tím smutnější, až jsem si vzpomněl na chrám Ptahův a na Thutmosa, jenž byl mým přítelem a jenž se chtěl stát umělcem. Tu jsem si pomyslíl:

„Mám na ruce čtyři debeny stříbra, půjdu pro svého přítele Thutmosa, abychom se spolu potěšili a rozveselili vínem, vždyť přece nikdy se mi nedostane odpovědi na mou otázku.“

Proto jsem se rozloučil se svými rodiči, řka, že se musím vrátit do Domu života, a ještě před západem slunce jsem došel do Ptahova chrámu a zeptal se strážce u vrat na školu umělců, i vešel jsem dovnitř a hledal žáka Thutmosa. A tu jsem se dozvěděl, že již dávno byl vyhnán ze školy. Žáci, kterých jsem se na něho vyptával a kteří měli ruce od hlíny, plivali na zem přede mnou, vyslovující jeho jméno. Ale jeden z nich mi řekl:

„Hledáš-li Thutmosa, pak ho najdeš nejspíše v některé krčmě či v některém domu rozkoše.“

Jiný připojil:

„Uslyšíš-li někoho rouhat se bohům, pak je Thutmose zajisté nablízku.“

A třetí řekl:

„Všude tam, kde je nějaká pranice a kde se rozdávají boule a rány, tam jistě najdeš svého přítele Thutmosa.“

A opět plivli na zem přede mnou, ježto jsem řekl, že jsem přítelem Thutmosovým, avšak činili tak jedině kvůli svému učiteli, neboť jakmile se tento obrátil zády, poradili mi hned, abych šel do krčmy, jejíž jméno jest U syrského džbánu.

Našel jsem tedy krčmu, jejíž jméno bylo U syrského džbánu. Stála na rozhraní mezi čtvrtí chudých a čtvrtí velmožů a nad jejími dveřmi byl nápis, v němž se vychvalovala vína z vinic Amonových i vína z přístavu. Uvnitř byly stěny pokryty veselými malbami, na nichž se paviáni laskali s tanečnicemi, a kozy hrály na flétny. Na zemi seděli umělci, kteří horlivě kreslili obrazy na papyr, a jakýsi stařec pozoroval smutně prázdnou číši před sebou.

„Toť Sinuhet, u kruhu hrnčířova!“ vykřikl kdosi a vstal, aby mne pozdravil, zvedaje přitom ruku na znamení velkého překvapení.

Poznal jsem Thutmosa, třebaže jeho plášť byl špinavý a roztrhaný a třebaže měl krví podlité oči a velkou bouli na čele. Zestárl a zhubl a měl plno vrásek v koutcích úst, ačkoliv byl ještě mlád. Avšak v jeho očích bylo stále cosi nakažlivě odvážného a veselého, když se na mne díval, a naklonil hlavu ke mně blíže, až se naše tváře dotkly. I poznal jsem tak, že jsme zůstali přáteli.

„Mé srdce je obtíženo zármutkem a vše je marnost,“ pravil jsem mu. „Proto jsem tě hledal, abychom potěšili svá srdce vínem, neboť nikdo mi neodpovídá, když se ptám proč.“

Avšak Thutmose zvedl svou zástěrku, aby ukázal, že nemá, zač by koupil vína.

„Mám na svém zápěstí čtyři debeny stříbra,“ řekl jsem hrdě.

Avšak Thutmose ukázal na mou hlavu, která byla hladce oholena, poněvadž jsem si přál, aby lidé věděli, že jsem knězem nižšího stupně. Neměl jsem nic jiného, čím bych se byl mohl chlubit, a nyní mne mrzelo, že jsem si nenechal vlasy znovu narůst. Proto jsem mu netrpělivě odpověděl:

„Jsem lékařem a nikoli knězem. Myslím, že jsem četl na dveřích, že se zde podávají také vína z přístavu. Ochutnejme je, jsou-li dobrá.“

Při těchto slovech jsem zazvonil stříbrnými kroužky na ruce a krčmář přiběhl a uklonil se přede mnou, ruce ve výši kolenou.

„Mám vína ze Sidonu a Gebalu, jejichž pečetě nejsou ještě zlomeny, a jež chutnají myrhou,“ řekl. „Mohu ti nabídnout také smíchaná vína v pestrých pohárech. Stoupají do hlavy jako úsměv krásné dívky a rozveselují srdce.“

A ještě mnoho jiného napovídal a navypočítával jedním dechem, takže jsem zrozpačitel a pohleděl tázavě na Thutmose. Thutmose nám objednal smíchané víno, i přišel otrok a nalil nám vody na ruce a přinesl misku pražených zrněk lotosu na nízký stůl před námi. Krčmář naň postavil pestré poháry. Thutmose pozvedl svůj pohár a ulil kapku vína na zem, řka:

„Božskému hrnčíři! Necht' mor zamoří školu umění i její učitele!“ A potom jmenoval ty, které nejvíce nenáviděl.

I já jsem pozvedl svůj pohár a ulil kapku vína na zem.

„Při jménu Amonově,“ řekl jsem, „necht' jeho člun pluje věčně, necht' puknou pupky jeho kněžím a necht' mor zamoří nevědomé učitele Domu života.“

Pronášel jsem ta slova potichu, aby je nikdo cizí nezaslechl.

„Neboj se,“ poznamenal Thutmose. „V této krčmě jsme se již něco naproklínali Amonovi do uší, že si už toho nikdo ani nevšimne. My zde ostatně jsme všichni ztracenci. Nevydělal bych si ani na chléb ani na pivo, kdybych se nebyl rozhodl kreslit obrázky pro děti bohatců.“

Ukázal mi svitek papyru, na nějž kreslil před mým příchodem, a musel jsem se smát, neboť nakreslil pevnost, jejíž hradby bránila strachem se třesoucí kočka proti myším, a nakreslil dále hrocha, který zpíval v koruně stromu, kdežto holub namáhavě stoupal po žebříku opřeném o jeho kmen.

Thutmose se na mne díval a jeho hnědé oči se usmívaly. Rozvinul svitek, a já se již nesmál, protože se objevil obraz, na němž malý lysý kněz vedl velkého faraona na provázku, jako se vodí obětní zvíře do chrámu. A ukázal mi ještě jiný obraz, na němž se maličký faraon ukláněl před obrovským obrazem Amonovým. Podíval jsem se tázavě na něho a on pokýval hlavou a řekl:

„Není-liž tomu právě tak? Rodiče také se smějí mým obrázům, protože jsou pošetilé. Je k smíchu, útočí-li myš na kočku a stejně je k smíchu, vede-li kněz faraona na vodítku. Avšak ti, kteří vědí, počínají o všeličems přemýšlet. Proto mám dost

chleba i piva, dokud ovšem mne kněží nedají zabít svými strážci někde na rohu ulice. Už se i to přihodilo.“

„Napijme se,“ řekl jsem mu. I napili jsme se vína, avšak mé srdce se nerozveselilo.

„Je nesprávné ptát se proč?“ otázal jsem se.

„Ovšem že je to nesprávné,“ pravil Thutmose, „neboť člověk, jenž se odváží ptát se proč, nemá ani domu, ani přístřeší, ba ani nejchudšího pelechu v celičké zemi Kemet. Vše musí zůstat při starém, vždyť to víš. Chvěl jsem se radostí a pýchou, když jsem vstupoval do školy umění, vzpomínáš si přece, Sinuhete. Byl jsem jako žíznlivý, jenž došel k prameni. Byl jsem jako hladový, jemuž se podává chléb. A naučil jsem se mnohému dobrému. Naučil jsem se, jak má umělec držet štětec, i jak má zacházet s rydlem, jak ztvárnit model z vosku dřívě, než začne z kamene, jak hladit kámen a spojovat barevné kameny i jak malovat na průsvitný kámen. Avšak když jsem chtěl tvořit to, o čem jsem snil, pro radost svých vlastních očí, tu se vztyčila přede mnou zeď – a dali mi míchat hlínu pro druhé. Neboť především jest zde zákon. Umění má své zákony jako každé písmeno, a každý, jenž jim uhýbá, je proklet. Tak vše má svůj vzor, a kdo uhýbá vzoru, není schopen stát se umělcem. Od počátku věků jest předepsáno, jak se má zobrazit člověk stojící a člověk sedící. Od počátku věků jest předepsáno, jak kůň zvedá nohy i jak vůl táhne smyk. Od počátku věků jest předepsáno, jak má umělec pracovat, a kdo tomu uhýbá, není schopen pro chrám, i bude mu odňat kámen a dláto. Ach, Sinuhete, příteli můj, i já jsem se ptal proč. Příliš často jsem se ptával proč. A proto sedím zde, a s boulemi na hlavě.“

Napili jsme se vína, i ulevilo se naší mysli, i mému srdci se ulevilo, jako by se byl rozřízl vřed, neboť jsem již nebyl sám.

A Thutmose pokračoval:

„Sinuhete, příteli můj, narodili jsme se v podivné době. Vše se hýbe a mění svou podobu jako hlína na hrnčířové kruhu. Šat se mění, slova i mravy se mění, a lidé již nevěří v bohy, třebaže se jich stále ještě obávají. Sinuhete, příteli můj, narodili jsme se snad na sklonku života země, neboť země jest již stará, vždyť přešlo tisíc, ba dva tisíce let od stavby jehlancových hrodek.

Když na to pomyslím, chtěl bych vložit hlavu do rukou a plakat jako dítě.“

Neplakal však, neboť jsme pili smíchané víno v pestrých pohárech, a krčmář od Syrského džbánu se před námi uklonil, ruce ve výši kolenou, pokaždé když nám je naplnil. A co chvíli přiběhl otrok a nalil nám vody na ruce. Mé srdce bylo lehké a rychlé jako šíp, jako vlaštovka po záplavě, a měl jsem chuť přednášet verše a objímat celý svět kolem.

„Pojďme do některého domu rozkoše,“ řekl Thutmose a smál se. „Pojďme naslouchat hudbě a dívat se na tanečnice, aby se naše srdce potěšila a abychom se již neptali proč a nechtěli svůj pohár plný.“

Zaplatil jsem jedním kroužkem ze zápěstí, doporučuje zároveň krčmáři, aby s ním nakládal opatrně, neboť je ještě vlhký močí těhotné ženy. Tato myšlenka mne velice rozveselila a krčmář se tomu také ze srdce zasmál a vrátil mi celou spoustu poznačených plíšků stříbra, takže jsem mohl jeden z nich dát i otrokovi. Ten se uklonil až k zemi přede mnou a krčmář nás doprovodil až ke dveřím a vyzval mne, abych nezapomněl na Syrský džbán. Říkal také, že zná dosti mladých dívek bez předsudků, které by se rády se mnou seznámily, kdybych je šel navštívit a přinesl s sebou od něho koupený džbán vína. Avšak Thutmose namítl, že již jeho děd spal s těmi syrskými dívkami, které by se tedy mohly zvát spíše bábami než sestrami. Tak jsme žertovali, ježto naše hlavy byly plny vína.

Toulali jsme se ulicemi a slunce dávno zapadlo a poznal jsem Veset, kde nebylo nikdy noci, neboť veselící se lidé udržovali tolik světél ve své nádherné čtvrti, že bylo vidět v noci jako ve dne. Před domy rozkoše hořely pochodně a veliké kahany plály na nárožních sloupech. Otroci nosili nosítka a volání běžců se mísilo v hudbu a v hulákání opilců, zaznívajících z mnohých domů.

Vstoupili jsme do kušské krčmy, i viděli jsme Nubijce bijící pěstí nebo dřevěným kyjem do bubínků, jejichž temné dunění se neslo široko daleko. Odevšad se ozývala syrská hudba, hřmotná a prostá, jejíž zvláštnost bila do uší, jejíž rychlost však uchvacovala mysl a rozehřívala krev. Ještě nikdy jsem nohou nevkročil do domu rozkoše, i byl jsem poněkud nesmělý, avšak Thutmose

mne zavedl do domu, jenž se jmenoval U kočky a hroznu. Byl to malý a úpravný dům, sedělo se tam na měkkých rohožích, osvětlení bylo překrásně žluté, a flétnám a strunným nástrojům dávaly znamení červeně namalovanými dlaněmi mladé, podle mne krásné dívky. Když hudba skončila, přišly si k nám sednout a žádaly mne, abych jim nabídl víno, ježto jejich hrdla jsou suchá jako sláma. Hudba se opět ozvala a dvě nahé tanečnice tančily složitý, velkou obratnost vyžadující tanec, jež jsem sledoval s živým zájmem. Jako lékař jsem byl zvyklý vidět nahá těla dívek, ale jejich prsy neposkakovaly, jejich malá břicha a kyčle se nechvěly s takovou svůdností.

Avšak hudba mne zase roztesknila a zatoužil jsem po něčem, nevěda ani po čem. Krásná dívka položila svou ruku na mou a opřela svůj bok o můj a řekla mi, že mám moudré oči. Nicméně její oči nebyly zelené jako voda Nilu v letním žáru a její šat nebyl z královského lnu, i když jí neskrýval prsa. Proto jsem pouze popíjel víno, ale nehleděl jí do očí a ani si nikterak nepřál jmenovat ji svou sestrou a požádat ji, aby se se mnou obveselila. Poslední vzpomínka, kterou mám na tento dům rozkoše, byl kopanec rozzuřeného Nubijce do mého zadku, a pak boule na hlavě, kterou jsem si udělal, když jsem vypadl ze dveří na ulici.

Stalo se mi právě to, co předvíдалa má matka Kipa. Ležel jsem ve škarpě bez jediného kousičku mědi v měšci – plášť roztrhán a bouli na hlavě – až mne Thutmose zvedl, a podpíraje mne svou silnou paží, dovedl mne k přístavišti, kde jsem mohl uhasit svou žízeň vodou z Nilu a omýt si tvář a ruce a nohy.

Onoho rána jsem se vrátil do Domu života s opuchlýma očima, s bolestivou boulí na hlavě, se špinavým pláštěm, i necítil jsem nejmenšího přání ptát se proč.

Měl jsem dozor v oddělení ušních nemocí, i očistil jsem se spěšně a oblékl čistou kytlici a odebral se tam. Můj učitel a dohlížitel mne však potkal na chodbě, pohlédl mi do tváře a jal se mne plísnit slovy, která jsem čítal ve sviticích a znal z paměti:

„Co bude z tebe,“ řekl, „jenž běháš celé noci kolem hradeb a piješ víno bez míry? Co bude z tebe, jenž marníš svůj čas v domech rozkoše a tlučeš holí do džbánů a zastrahuješ lidi? Co bude z tebe, jenž působíš krvavá zranění a prcháš před strážemi?“

Když takto splnil svou povinnost, pousmál se a ulehčeně si oddechl, pak mne zavedl do své jizby a nabídl mi jakýsi nápoj, aby mne pročistil.

Bylo mi lépe, i pochopil jsem, že víno a domy rozkoše jsou dovoleny v Domě života, pokud jen se přestanu ptát proč.

VI

Tak proniklo vzrušení Vesetu i mně do krve a začal jsem dávat přednost noci přede dnem, komíhavému světlu pochodní před sluncem, syrské hudbě před nářkem nemocných, šeptání krásných dívek před starodávnými znaky zažloutlých papyrů. Nikdo nic nenamítal, pokud jsem konal pečlivě svou práci v Domě života, pokud jsem dělal zkoušky a neztratil jistotu svých rukou. To patřilo k životu vysvěcených, neboť jen málo posluchačů mělo prostředky založit si vlastní domov a oženit se v době učení. Proto mi moji učitelé dali na srozuměnou, že si správně počínám, když se otrkávám a ukájím své tělo a obveseluji své srdce. Ženy jsem se však ještě nedotkl, a přece jsem si myslil, že vím, že její lůno nepálí jako oheň.

Doba byla velmi neklidná a veliký faraon onemocněl. Viděl jsem jeho seschlý stařecký obličej, když ho nesli do chrámu o svátku obou bohů Nilu, celého ozdobeného zlatem a drahými kameny, nehybného jako obraz boha, hlavu skloněnou pod tíhou dvojité koruny. Byl nemocen a léky královských lékařů mu nepřinášely uzdravení, i šeptalo se, že jeho čas se naplnil a že brzy nastoupí na trůn faraonů jeho dědic. Avšak následník trůnu byl ještě mladík jako já.

V Amonově chrámu se konaly oběti a bohoslužby, ale Amon nebyl s to pomoci svému božskému synu, ačkoliv mu třetí Amenhotep vystavěl nejvelkolepější chrám všech věků. Říkalo se, že se král hněvá na bohy Egypta a že poslal rychlé posly ke svému tchánovi, králi mitannskému v zemi naharinské, aby ho uzdravila zázračná Ištar z Ninuy. A to bylo takové rouhání proti Amonovi, že se o tom mluvilo na území chrámu a v Domě života jen šeptem.

Obraz Ištary vskutku přišel, a viděl jsem kněze kadeřavých vousů s podivnými klobouky na hlavách a v tlustých pláštích z vlny, jak jej nesou, celí zpocení, Vesetem za zvuků kovových nástrojů a za temného dunění bubínků. Avšak ani cizí bohové nemohli – k velké radosti kněží – ulevit faraonovi, neboť zakrátko byl povolán do paláce královský otvírač lebek.

Ani jednou jsem neviděl Ptahhora v Domě života, neboť otvírání lebek bylo řídké a ještě jsem dosti nepokročil v učení, abych mohl být účasten řezání a vyšetřování odborníků. Nyní byl Ptahhor přinesen ve velkém spěchu ze svého sídla do Domu života. Očistil se v předsíni a já se postaral, abych se dostal do jeho blízkosti. Byl stejně lysý a jeho obličej stejně svraštělý, ba i tváře mu visely stejně smutně a nespokojeně po obou stranách úst. Poznal mne, usmál se a pravil:

„Tos ty, Sinuhete? Opravdu jsi již natolik pokročil, synu Semmutův?“

Podal mi skříňku z černého dřeva, v níž měl své nástroje, a nařídil mi, abych ho doprovázel. Byla to pro mne nezasloužená čest, kterou mi mohl závidět i královský lékař, i choval jsem se podle toho.

„Musím vyzkoušet jistotu svých rukou,“ řekl Ptahhor. „Začneme nejdříve zde s několika lebkami, abych viděl, jak mi jde práce od ruky.“

Jeho oči byly vodnaté a ruce se mu trochu třásly. Vstoupili jsme do síně, kde byli nevléčitelně nemocní, ochromení a zranění na hlavě. Ptahhor vyšetřil několik lebek a vybral si starce, jemuž by byla smrt vysvobozením, a statného otroka, který ztratil řeč a nemohl hnout údy, protože ho zranili kamenem do hlavy za nějaké pouliční rvačky. Oba dostali omamný nápoj a byli odneseni do síně, v níž se řezalo, a očištění. Ptahhor sám si omyl své nástroje a očistil je nad ohněm.

Mým úkolem bylo oholit vlasy obou nemocných nejjemnějším holicím nožikem. Potom se jim hlavy očistily a omyly ještě jednou, kůže se potřela umrtvující mastí a Ptahhor se mohl dát do práce. Začal tak, že nařízl kůži starce a přeložil ji na obě strany, aniž se znepokojoval prudkým krvácením. Potom rychlými pohybyrazil do obnažené kosti díru dutým vrtáčkem

a vyjmul kousek uvolněné kosti. Stařec začal lapat po dechu a obličej mu zmodral.

„Nevidím žádné vady v jeho hlavě,“ řekl Ptahhor a vložil kostičku nazpět, zašil pevně kůži několika stehy a obvázal hlavu, načež stařec vydechl duši.

„Zdá se, že se mi ruka trochu chvěje,“ pravil Ptahhor. „Snad mi někdo mladší dojde pro pohár vína?“

Mezi diváky byli kromě učitelů z Domu života i četní žáci, kteří se chtěli stát znalci hlavy. Když se pak Ptahhor napil přineseného vína, začal se zabývat otrokem, který byl přivázan na sedátko a koulel zuřivě očima přesto, že vypil omamný nápoj. Ptahhor nařídil, aby ho přivázali ještě pevněji, a vložili mu hlavu do svěráku, jímž by ani obr nepohnul. Ptahhor rozřízl lebeční kůži a tentokrát se pečlivě vyhnul krvácení. Žíly na okraji rány byly vypáleny a výtok krve byl léky zastaven. To byla práce jiných lékařů, neboť Ptahhor si nechtěl unavit ruce. Je pravda, že byl v Domě života – jak bylo obyčejem – nevzdělaný muž, jehož pouhá přítomnost stačila zastavit všechno krvácení v okamžiku, Ptahhor však chtěl poučit své žáky a šetřit síly tohoto muže pro faraona.

Když Ptahhor očistil lebku, ukázal všem místo, kde byla kost vražena dovnitř. Užívaje vrtáčku, pilky a klíštěk, uvolnil kus lebeční kosti, velký jako dlaň, a ukázal potom všem, jak sražená krev vnikla do bílých záhybů mozku. S největší opatrností odstranil kousky sedlé krve jeden po druhém a vyňal ústípek kosti, který vnikl do mozku. To vše trvalo dosti dlouho, takže každý žák měl čas dobře se podívat na způsob práce a vrýt si do paměti vnější vzhled živého mozku. Potom Ptahhor uzavřel opět otvor stříbrnou destičkou, očištěnou v ohni, která byla zatím připravena podle tvaru vyjmutého kusu lebeční kosti, a připevnil ji malými sponkami těsně na lebku. Když kůži zašil a ránu obvázal, řekl:

„Vzbuďte toho muže.“

Nemocný totiž byl již dlouho v bezvědomí.

Odvázali otroka, nalili mu vína do hrdla a dávali mu čichat k silným lékům. Po chvíli se muž posadil a začal klít. Byl to zázrak, jemuž neuvěří ten, kdo jej neviděl na vlastní oči, vždyť

před otevřením lebky nemohl muž ani mluvit ani hnout údy. Tentokrát jsem se nemusel ptát proč, neboť Ptahhor vysvětlil, že vražená kůstka a krev rozlitá do mozku způsobily tyto viditelné příznaky.

„Jestliže nezemře do tří dnů, bude se moci považovat za uzdravena,“ prohlásil Ptahhor, „a ani ne do měsíce bude moci zmlátit muže, jenž mu rozbil lebku. Nemyslím, že zemře.“

Potom poděkoval vlídně všem, kdož mu pomáhali, a jmenoval i mne, ačkoliv jsem mu jen podával nástroje, které potřeboval. Neuhodl jsem však jeho úmysl, když mi svěřoval tento úkol, neboť tím, že mi svěřil svou skříňku z černého dřeva, vyvolil si mne za svého pomocníka v paláci faraonově. Dvakrát jsem mu podával nástroje, i stal jsem se tak znalcem, jenž mu při otevření lebky bude k lepší pomoci než kterýkoli jiný královský lékař. Avšak to jsem nepochopil, a proto jsem se nesmírně podivil, když mi řekl:

„Snad jsme nyní již dostatečně zralí, abychom vložili své ruce na královskou lebku. Jsi připraven, Sinuhete?“

Tak se stalo, že jsem vstoupil ve své prosté lékařské kytlici po boku Ptahhorově do královských nosítek. Zastavovač krve se musel spokojit s místem na tyči, a otroci faraonovi nás odnášeli rychle k přístavišti krokem tak stejnoměrným, že se nosítka ani trochu nekymácela. Na břehu nás čekal královský člun, jehož veslaři byli vybraní otroci a veslovali pravidelně, takže člun spíše letěl, než plul po vodě. Z faraonova přístaviště nás donesli do zlatého domu, a nedivil jsem se tomuto spěchu, neboť v ulicích Vesetu již pochodovali vojáci, brány byly zavřeny a obchodníci odnášeli své zboží do skladišť, a dveře a okenice se zavíraly.

Z toho všeho jsem poznal, že velký faraon brzy zemře.

Vzrušení Vesetu

I

Velký zástup šlechticů i nešlechticů se shromáždil přede zdmi zlatého domu, a dokonce i u zakázaného nábřeží bylo plno člunů, dřevěných veslic bohatců i lodiček z rákosu stmelené smolou. Když nás spatřili, zahučelo to zástupem jako šum vzdálených vod, a z úst do úst šla zvěst, že přišel královský otvírač lebek. I zvedli lidé paže na znamení smutku, kvílení a nárek nás předcházely do paláce, neboť všichni věděli, že žádný faraon nespátřil třetí východ slunce po otevření své lebky.

Od brány lilií vedli nás ke komnatám královským, vznešení dvořané byli nám k službám a ukláněli se až k zemi před Ptahhorem a přede mnou, protože jsme ve svých rukou přinášeli smrt. Připravili nám zvláštní komnatu, abychom se očistili, avšak když Ptahhor vyměnil několik slov s osobním lékařem královským, zvedl jen paži na znamení smutku a ledabyle provedl očistné obřady. Posvátný oheň byl nesen za námi a nádhernými královskými komnatami jsme došli až do ložnice.

Velký faraon ležel na svém loži pod zlatým závěsem a ochraňovali ho bohové shlížející ze sloupů lože, jež nesli lvi. Ležel nahý, bez jediného odznaku své moci, sešlé a opuchlé tělo v bezvědomí, hlavu nakloněnu ke straně. Těžce chroptěl a slina mu stékala z ochablého koutku rtů. Tak pomíjívá jest – a stínu podobná – pozemská moc a sláva, že i on byl k nerozeznání od kteréhokoliv umírajícího v síni Domu života. Na zdech komnaty však dále s ním cválali chocholy ozdobení koně v královském voze, jeho silná ruka napínala luk a lvi hynuli mu u nohou pod jeho šipy. Červeň, zlato a modř zářily na stěnách a na podlaze plavaly ryby, kachny létaly na šustících křídlech a rákos se ohýbal ve větru.

Uklonili jsme se až k zemi před umírajícím faraonem, a každý, kdo již poznal smrt, věděl, že všechno umění Ptahhorovo jest marné. Avšak od pradávna se otvírala všem faraonům lebka jako poslední prostředek, jestliže nezemřeli rychleji přirozenou smrtí – což se mělo stát také nyní, i přikročili jsme k obřadu. Otevřel jsem skříňku z černého dřeva, očistil jsem ještě jednou nůž, vrtáček i kleště nad ohněm a podal Ptahhorovi očištěný pazourkový nůž. Osobní lékař králův již oholil lebku umírajícího a očistil ji, takže Ptahhor poručil zastavovači krve, aby se posadil na lože a vzal lebku faraonovu na klín.

Tu se přiblížila k loži velká manželka královská Tij a rozhodně to zakázala. Až do té chvíle stála opřena o stěnu, paže zvednuty na znamení smutku, nehybná jako obraz boha. Za ní stál mladý následník trůnu Amenhotep a jeho sestra Beketamon, avšak já jsem se ještě neodvážil pozvednout k nim svůj zrak. Nyní, když povstal v komnatě zmatek, jsem je poznal podle jejich obrazů v chrámech. Následník byl mého věku, ale byl vyšší než já. Hlavu s vystupující bradou měl vztyčenu, oči pevně zavřeny. Jeho údy byly až chorobně hubené, víčka a svaly ve tváři se mu chvěly. Princezna Beketamon měla krásné, ušlechtilé rysy a dlouhé, oválné oči. Její ústa a tváře byly namalovány jasnou červení a její šat byl z královského lnu, takže její údy jím prosvítaly jako údy bohyně. Důstojnější však než ti dva byla královská manželka Tij, ačkoliv byla celkem malá a obtlouklá. Její pleť byla velmi tmavá, lícní kosti široké a vystouplé. Říkalo se, že byla prostou ženou z lidu a že měla nubijskou krev, ale nechci to tvrdit, ježto jsem o tom jen slyšel. Víím pouze, že ač její rodiče neměli v nápisech čestných hodností, měla ona přece moudré, neohrožené a pronikavé oči a její vystupování prozrazovalo moc. Když pohnula rukou a podívala se na zastavovače krve, byl tento muž jako prach u jejích širokých, temně hnědých nohou. Chápal jsem ji, neboť zastavovač krve byl jen obyčejný skoták, který neuměl psát ani číst. Stál zde, šíjí ohnutou a paže svislé, ústa přihloupě otevřena a tupý výraz v očích. Neměl ani nadání, ani rozumu, měl jen schopnost zastavovat krev pouhou svou přítomností, a proto byl odveden od svého pluhu a od svých volů a vzat do služeb chrámu. Přes všechny očištné koupele šířil okolo sebe neustále zápach volského lejna, a nebyl s to vysvětlit,

odkud má svou schopnost. Nebylo to ani umění, ani cvičení vůle. Bylo to v něm, jako je skryt vzácný kámen ve šterku, a nebylo možno toho dosíci ani učením, ani duchovním cvičením.

„Nedovolím, aby se dotýkal boha,“ pravila velká manželka královská. „Já sama budu držet jeho hlavu, je-li toho zapotřebí.“

Ptahhor odporoval a vysvětloval, že otvírání lebky je krvavé a nepříjemné na pohled. Přesto se velká manželka královská posadila na okraj lože a zvedla velmi opatrně hlavu svého umírajícího manžela, neohlížejíc se na sliny, jež jí tekly po rukou.

„Je můj,“ řekla ještě. „Nechť se ho nikdo jiný nedotkne. Na mém klíne nechť vstoupí do země smrti.“

„On, jakožto bůh, vstoupí do slunečního člunu svého otce a přijde přímo do země blažených,“ pravil Ptahhor, jenž svým pazourkovým nožem nařízl kůži lebky. „Zrodil se ze slunce a do slunce se navrátí a jméno jeho bude chváleno všemi národy na věky věků. Ve jménu Sutecha a všech dáblů, cože náš zastavovač krve otálí?“

A úmyslně povídal všelijaké bezvýznamné věci, jen aby odvrátil pozornost královské manželky od vlastního řezání, jako každý obratný lékař mluví stále k nemocnému, když mu působí bolest. Posledními slovy se osopil na muže, který stál opřen o dveře, oči ospale přivřeny, neboť z faraonovy hlavy začala pomalu vytékat krev a stékala do klína královské manželky, takže se zachvěla a její tvář zesinala. Zastavovač krve se vytrhl ze svého zamyšlení. Myslíl snad na své volky a zavodňovací strouhy, avšak nyní si připomněl svůj úkol, i přiblížil se, a vztáhnuv paže, zahleděl se na faraona. Krev přestala ihned téci, i mohl jsem hlavu omýt a očistit.

„Promiň, matko,“ pravil Ptahhor, drže v rukou vrtáček. „Nu ovšem do slunce, přímo k svému otci ve zlatém člunu, nechť mu Amon požehná.“

Neustále povídaje, otáčel rychlými a obratnými pohyby vrtáčkem v dlaních, až se nořil se skřípotem do kosti. Tu otevřel následník oči a s chvějící se tváří pravil:

„Nikoli Amon, nýbrž Reharachte mu požehná, a Aton jest jeho zjevením.“

Zvedl jsem uctivě ruku, ačkoliv jsem nevěděl, o čem mluví, neboť kdo zná všech tisíc bohů Egypta, nejméně ze všech pak

nějaký Amonovi zasvěcený kněz, jenž má dost co dělat se svatými trojicemi a devatery.

„Aton, inu ovšem,“ zamumlal Ptahhor, uklidňuje prince. „Pročpak ne Aton? To jsem se asi přerekl.“

Vzal opět pazourkový nůž a kladívko s držadlem z černého dřeva a začal lehounkými poklepy uvolňovat kost.

„Pravda, inu zapomněl jsem, že vztyčil ve své božské moudrosti chrám Atonovi. Bylo to, myslím, brzy po narození prince, že ano, krásná Tij? Nu tak, ještě chvilenu.“

Podíval se starostlivě na následníka, jenž stál u lože, zatínaje pěsti, a v tváři mu šubalo.

„Po pravdě řečeno, kapka vína by zpevnila ruku a neučinila by ani princů zle. Při této příležitosti by stálo za to, rozlomit pečeť některého královského džbánu. Hej!“

Podal jsem mu kleštičky a Ptahhor vyjmul uvolněný kousek kosti, až hlava na královnině klíně zapraskala.

„Posviť mi, Sinuhete.“

Ptahhor si oddechl, neboť nejhorsí měl za sebou. I já jsem si bezděčně oddechl a zdálo se, jako by se byl tentýž pocit úlevy přenesl i na umírajícího faraona, neboť jeho údy se pohnuly, dýchání se uklidnilo, i upadl do ještě hlubšího bezvědomí. Při jasném světle vyšetřoval Ptahhor chvíli zamyšleně královský mozek, jenž se objevil v otvoru lebeční kosti. Jeho hmota byla šedomodrá a zachvívala se.

„Hm!“ zahloubal se Ptahhor a řekl: „Co jest vykonáno, vykonáno jest. Nechtě dokončí nyní naše dílo Aton, neboť to jest již věci bohů a nikoli lidí.“

Zlehka a opatrně zasadil kousek kosti na jeho místo, zaplnil ránu pryskyřicí a přetáhl přes ni kůži a nakonec ji obvázal. Královská manželka položila hlavu na podpěrátko, vyřezávané ze vzácného dřeva, a podívala se na Ptahhora. Krev zaschla na jejím klíně, ona však o to nedbala. Ptahhor se setkal s jejím nebojácným pohledem, aniž se sklonil, a řekl potichu:

„Bude žít až do rozednění, dopustí-li jeho bůh.“

Potom zvedl ruku na znamení smutku a já učinil taktéž. Avšak když Ptahhor pozvedl ruce na znamení soustrasti, neodvážil jsem se jej napodobit, neboť kdo jsem byl já, abych litoval

královskou rodinu? Očistil jsem nástroje v ohni a uložil je opět do Ptahhorovy skříňky z černého dřeva.

„Tvé dary budou veliké,“ pravila velká manželka královská a pokynula rukou na znamení, že můžeme odejít.

Prostřeli nám k jídlu v královské síni a Ptahhor pohlédl rozradostněně na mnohé džbány s vínem, stojící podél stěny. Dal otevřít jeden z nich, prozkoumav pečlivě jeho pečeť, a otroci nám nalili vodu na ruce. Zeptal jsem se, jak se odvážil hovořit tak neuctivě s královskou manželkou a s následníkem trůnu.

„Je pravda, že faraon je bohem již za svého života,“ řekl Ptahhor a zašklebil se, připomínaje ještě více než obvykle starého paviána, „je pravda, že se mu staví chrámy a obětují oběti po celé zemi, avšak jako lékař jsi viděl, že faraon je jen člověk smrtelný a nám podobný. I velká manželka královská je jen člověk a má vlastnosti všech žen. Má slova jsou pouhým bzučením mouchy v královských uších, a kdybych bzučel, jako bzučí všechny ostatní mouchy kolem nich, nebyli by mi dopřáli sluchu. Avšak nyní si říkají: ‚Ptahhor je podivín, ale poctivec. Opuštěme mu jeho pošetilost pro jeho stáří a dobré úmysly.‘ A nezapomenu na mne a dají mi vzácné dary. Pamatuj si, že chceš-li, aby vládce vyslechl tvá slova, mluv s ním jinak než ostatní, mluv s ním jako s člověkem sobě rovným. Tehdy buď popřeje sluchu tvým slovům, nebo tě vyžene holí na nádvoří paláce, avšak kupodivu si tě zapamatuje. A to je velká věc, vzpomíná-li faraon na svého poddaného.“

Ptahhor se napil vína, i rozveselil se. Zastavovač krve hltal plnými ústy maso v medu, zapomněl na svou ospalou nevlídnost a řekl:

„Již není v chudé chatrči.“

I on pil víno a pil je, jako se pije pivo, takže jeho oči se rozšířily a tváře zrudly. A opět promluvil:

„Ne, v chudé chatrči již není, není, juchá!“

Sluha mu nalil vodu na ruce a on jí postříkal síň kolem dokola. Ptahhor se na něho dobrácky podíval a vyzval ho, aby si prohlédl faraonovy stáje, když má k tomu jednou příležitost, neboť nesmíme vykročit z obvodu paláce dříve, než faraon buď

naposledy vydechne, nebo se zotaví ze své nemoci. Takový je zvyk. A jestliže faraon zemře, i my musíme zemřít.

Zastavovač krve mu uvěřil a posmutněl. Avšak potom ho rozveselilo pomyšlení, že nicméně nezemře již v chudé chatrči, i šel si prohlédnout faraonovy stáje, pokud měl ještě tu možnost. Ptahhor upozornil sluhu, jenž ho tam odváděl, že bude nejlépe, nechá-li ho ve stáji spát, ježto se tam bude cítit jako doma.

Když jsme osaměli, odvážil jsem se zeptat Ptahhora na Atona, neboť jsem opravdu nevěděl, že třetí Amenhotep dal postavit ve Vesetu chrám i tomuto bohu. Ptahhor mi vysvětlil, že Reharachte byl rodinným bohem Amenhotepů, poněvadž největší z králů-válečníků, první Thutmose, měl v poušti u jeho obrazu sen, v němž se mu tento bůh zjevil a předpověděl, že jednoho dne ponese korunu obou království, ačkoliv se Thutmosovi tehdy nejevila nejmenší možnost stát se panovníkem. Mnoho dědiců trůnu totiž bylo ještě před ním. To byla pravda, neboť ve dnech svého bláhového mládí podnikl Ptahhor cestu k jehlancovým hrobkám a viděl na vlastní oči mezi prackami boha chrám, jež dal Thutmose vztyčit na paměť této události, i onu desku, na níž vypravoval král o svém zjevení. Od té doby ctíla rodina boha Reharachte, jenž obývá město On a jehož zjevením jest Aton. Tento Aton je starodávný bůh, starší než Amon, ale zapomenutý až do dne, v němž velká manželka královská porodila syna, vyprosivši si ho na onském Atonovi. Proto byl postaven chrám tomuto bohu i ve Vesetu, ačkoliv do něho nevstročil vskutku nikdo jiný než členové královské rodiny, a Aton tam byl vypodobněn jako býk nesoucí mezi svými rohy sluneční kotouč, a byl tam zobrazen i Hor v podobě krahujce.

„Tak se stalo, že následník trůnu jest nebeským synem tohoto Atona,“ pravil Ptahhor a napil se vína. „Královská manželka měla vidění v chrámu boha Reharachte a potom porodila syna. A přivedla odtud také vládychtivého kněze, jenž si získal její přízeň. Jeho jméno jest Aj, i dosáhl, že jeho žena byla následníkovou kojnou. Má totiž dceru, jejíž jméno jest Nefertiiti a jež sála mléko z téhož prsu jako následník trůnu a hrála si s ním v paláci jako jeho sestra, tak si můžeš představit, co z toho pojde.“

Ptahhor se znovu napil vína, vzdychl a pravil:

„Ach, nic není starci lahodnější než víno a tlachání o věcech, jež se ho netýkají. Nu, Sinuhete, synu můj, kdybys věděl, co tajemství je pochováno za čelem starého otvírače lebek! Snad se tam skrývají i tajemství královská – a mnozí se diví, proč se nikdy nenarodili živí chlapi v ženském domě paláce, vždyť je to proti všem zákonům lékařství. A přece ten, jenž nyní leží s otevřenou lebkou vedle, neopovrhoval číší ve dnech své síly a svých rozkoší. Byl to velký lovec a za svého života složil tisíc lvů a pět set buvolů, avšak kolik mladých panen převalil ve stínu svého závěsu, to by nedovedl říci ani strážce ženského domu, a přece syna měl pouze s královskou Tij.“

Zneklidněl jsem, neboť i já jsem pil víno. Proto jsem vzdychl a prohlížel zelený kámen na svém prstě. Avšak Ptahhor nemilosrdně pokračoval:

„Svou velkou královskou manželku našel ten, jenž odpočívá vedle, kdysi za velikého honu. Říká se, že Tij byla dcerou jakéhosi čihaře v sítinách nilských, král ji však pozvedl k sobě pro její moudrost a uctil také její nehodné rodiče a naplnil jejich hrob nejvzácnějšími dary. Tij neměla nic proti jeho radovánkám, pokud jeho ostatní ženy nerodily syny. A v této věci jí přálo až zázračné štěstí, jemuž by nikdo nemohl věřit, kdyby tomu tak vskutku nebylo. Avšak jestliže ten, jenž odpočívá vedle, držel berlu a důtky, pak velká manželka královská vedla tu ruku i tu paži. Když se král oženil s dcerou mitannského krále, aby se navždy vyhnul válkám se zemí naharinskou, kde řeky tekou nahoru, podařilo se Tij přesvědčit ho, že princezna má kozí kopyto na tom místě, kam míří mužská touha, ba že i zapáchá po koze, tak se alespoň říkalo, a princezně se nakonec zatemnil mozek bláznovstvím.“

Ptahhor se na mne podíval a překotně doplňoval:

„Sinuhete, nevěř přece těmto povídkám, vždyť je to jen tlachání zlomyslných lidí, a každý zná něhu a moudrost velké manželky královské i její umění obklopit sebe a trůn schopnými muži. Tak jest.“

A ulil ze svého poháru kapku vína na zem a pozvedl zbožně svou tvář. Potom se ohlédl a vyprskl v smích:

„Buď pozdraven, nosiči odháňky na mouchy!“ zvolal. „Jsi to opravdu ty? Pojď, posaď se a popij trochu se mnou. Již dávno jsme se neseťkali.“

Povstal jsem prudce a uklonil se až k zemi, dotýká se rukama podlahy, neboť k nám vstoupil nosič berly po králově pravici a představený pečeti, aby nás poctil svou osobní přítomností. Přišel sám a odznaky důstojenství byly jako znamení smutku v jeho rukou. Jeho starý obličej byl zarmoucen a slzy mu stékaly po lících. Byly to upřímné slzy, protože plakal stejně nad sebou jako nad faraonem. Na mne se ani nepodíval, vždyť bylo zvykem, že šlechtic nemusel vidět nešlechtice. Ti byli jako vzduch kolem něho. Posadil se a odhodil berlu i důtky, povzdychl a pravil rozněván:

„Pro tvou pošetilost ti bude mnoho odpuštěno, otvírači lebek, přece však tvůj smích není vhodný v domě smutku a pláče.“

A rukama učinil tázavý pohyb.

„Až do rána –“ odpověděl Ptahhor. „Avšak když už jednou nejsme v chudé chatrči, jak nám prve řekl jistý moudrý muž, pak se sluší, abys s námi popil číši vína, neboť víno je stejně vhodné jak v zármutku, tak v radosti. Avšak proč jsi sám a chodíš jako stín, příteli můj? Proč se již kolem tebe nerojí sluhové a velmoži jako mouchy na medovém koláči?“

Představený pečeti otřel slzy z tváří a smutně se pousmál:

„Moc je jako rákos v ruce muže,“ řekl. „Rákos se láme, avšak moudrý pták přeletí včas, aby se pohoupal na jiném stvolu. Proto snad s tebou vypiji číši vína, Ptahhore, ačkoliv to nepatří k mým zvykům, neboť říkáš správně, že víno léčí i zarmoucené srdce.“

„Již tak brzy?“ zeptal se Ptahhor.

Představený pečeti pozvedl bezmocně ruku.

„Nebylo mi ani dovoleno bdít u lože mého umírajícího pána,“ řekl. „U Amona, nevděkem svět odplácí. Velká manželka královská si vzala faraonovu pečeť k sobě a vojenská posádka poslouchá jen ji. Po jejím boku stojí nepravý kněz, a následník trůnu, opravdu, následník trůnu zírá před sebe jako tele, jež pasák vede na vodítku, kam chce.“

„Mluvíme-li již o kněžských věcech,“ řekl Ptahhor a nalil představenému pečeti víno do poháru, protože sluhové zmizeli ihned po jeho příchodu. „Mluvíme-li již o kněžských věcech, tak

ti také řeknu, že jsem právě vypravoval svému příteli Sinuhetovi, jak jsem kdysi za dnů svého mládí škrábal i já své jméno na pracky velkého obrazu boha u jehlancových hrobek po způsobu jiných poutníků, aby mé jméno nebylo nikdy zapomenuto.“

Představený pečeti se ohlédl zdvořile po mně, avšak neviděl mne.

„Hm, Aton,“ řekl a poznamenal se zbožně znamením Amonovým. „Stěžeje bran Atonova chrámu zrezavěly a panovník tam již po léta nevkočil. Pozval raději cizího boha, aby ho uzdravil. I to byl rozmar.“

Opět se ohlédl po mně a tentokrát mne opravdu viděl, ježto spěšně dodal:

„Bohům jsou dovoleny rozmary, neboť povaha bohů je rozmarná.“

„Ale následník mluví o Atonovi,“ pokoušel Ptahhor.

„Následník?“ pravil představený pečeti nanejvýš pohrdlivě. „Následník je nemocný blázen. Povězte, že jsem řekl, že dříve než bude faraon v Domě smrti, připevní si velká manželka královská vous na svou bradu a opásá se lvím ohonem a bude předsedat soudu s královskou korunou na hlavě. Ten kněz ji vpravdě svádí z cesty, avšak můžete i povědět, že jsem prohlásil, že královna učiní smlouvu s Amonem, jestliže začne panovat Egyptu.“

Napil se vína a přivřel zvlhlé oči.

„Vskutku,“ řekl, „vskutku jsou bohové rozmarní. Amonovi jsem obětoval oběti, abych byl spasen, jeho velekněze jsem ctil jako otce svého a do jeho chrámu jsem se utíkal k němu jako k nejvyššímu staviteli, avšak nejspíše Sutech a všichni jeho ďábli jsou mi za to vděční.“

Napil se opět vína a dal se do pláče.

„Jsem jako ten starý pes,“ vzlykal. „Jako ten starý pes, a z hřbetu mi vypadaly chlupy, takže jsem nyní olysalý. Ach ouvej, byl jsem podnožkou nohám faraonovým a král našlapoval zlehka po prachu mé hlavy.“

Napil se vína a mrštil zlatými důtkami o zem a roztrhl své vzácné roucho.

„Marnost nad marnost,“ řekl, „mám však hrob, vzácně vyzdobený, a ten mi nemohou vzít! Můj věčný odpočinek po pravici králově mi nemohou vzít, třebaže jsem jen starý, olysalý pes.“

Vložil hlavu do rukou a hořce plakal.

Ptahhor ho hladil chlácholivě po hlavě a ohmatával svými prsty její oblíny.

„Máš zajímavou hlavu,“ pravil. „Z pouhé zvědavosti bych ti ji rád a zdarma otevřel.“

Představený pečeti vyprostil svou hlavu z jeho rukou a zvedl ustrašeně tvář.

Ptahhor špatně pochopil a řekl lichotně:

„Vskutku, zcela zdarma – a nechtěl bych ani nejmenšího dárečku – jsem hotov otevřít tvou hlavu pro naše dávné přátelství, neboť tvá lebka mne velice zajímá.“

Představený pečeti vstal, přidržuje se křečovitě stolu a zíraje divoce před sebe, avšak Ptahhor ho držel pevně za paži a tvrději přesvědčoval:

„Obratem ruky je to vyřízeno. Učiním to opatrně a snad již zítra bys mohl provázet svého pána do západního příbytku.“

„Žertuješ,“ řekl představený pečeti již opět důstojně a zvedl své dŕtky z podlahy. „Ty nevěříš v Amona.“

A sklonil se z opatrnosti opět nad stolem, aby se ho mohl přidržet, a pokračoval:

„To je špatné, velmi špatné. Avšak odpouštím ti pro tvou pošetilost, neboť nemám již moc trestat.“

Odešel, zavěsiv si dŕtky a berlu přes levou paži, a jeho hřbet byl znavený a plný zármutku.

Po jeho odchodu přišli otroci opět do síně a nalili nám vodu na ruce a pomazali nás vzácnými mastmi.

„Veď mne, Sinuhete, synu můj, neboť jsem již stár a mé nohy jsou slabé,“ řekl Ptahhor.

Vyvedl jsem ho ven a byla již noc a na východě vrhala na nebe světla Vesetu rudou zář. Pil jsem víno, i cítil jsem ve své krvi opět vzrušení Vesetu a květy v zahradě voněly omamně a hvězdy se třpytily nad mou hlavou.

„Ptahhore,“ řekl jsem, „žízním po lásce, když noční nebe plane odrazem vesetských světél.“

„Není lásky,“ řekl Ptahhor příkře. „Muž je smutný, nemá-li ženy, s kterou by spal. Avšak vyspí-li se s některou, pak je smutnější než předtím. Tak tomu je a tak tomu bude.“

„Proč?“ otázal jsem se.

„Ani bohové to nevědí,“ pravil Ptahhor. „Nemluv mi o lásce, sic ti otevru lebku. Udělám to zdarma – a nechtěl bych ani nejmenšího dárečku – neboť tak tě ušetřím mnohých zármutků.“

Tehdy jsem usoudil, že bude záhodno vykonat práci otroka, i vzal jsem ho do náručí a odnesl do komnaty, která nám byla vykázána. Byl tak malý a starý, že jsem se ani nezdýchchal. Sotvaže jsem ho uložil, usnul, sahaje marně po poháru vedle sebe. Přikryl jsem ho pečlivě přikrývkou, ježto noc byla chladná, a vrátil jsem se k záhonům květů, neboť jsem byl mlád a mládí netouží po spánku za noci, v níž umírá král.

A až k záhonům jsem slyšel tiché hlasy lidí bdících u zdí paláce, jako šustění větru ve vzdáleném rákosí.

II

Bděl jsem ve vůni květů, světla Vesetu se červenala vzrušením na východním nebi, i snil jsem o očích, jež byly zelené jako Nil v letním žáru, když jsem zjistil, že nejsem samoten.

Měsíc byl uzounký a světlo hvězd se jen lehce třpytilo, takže jsem nevěděl, zda se to ke mně přibližuje muž či žena. Avšak někdo ke mně přicházel a snažil se rozeznat můj obličej, aby mne poznal. Pohnul jsem se a neznámý pravil hlasem dětsky vysokým a panovačným zároveň:

„Tos ty, Osamělý?“

Tu jsem podle hlasu a podle křehkého těla poznal následníka trůnu, i padl jsem před ním na tvář, aniž jsem se odvážil co říci. Avšak on do mne strčil netrpělivě nohou a řekl:

„Zvedni se a nečiň hloupostí. Nikdo nás nevidí, takže nemusíš přede mnou padat na tvář. Ponech si své pocty pro boha, jehož jsem synem, neboť jest jen jeden jediný bůh a všichni ostatní jsou pouze jeho zjevením. Což to nevíš?“

Aniž čekal na mou odpověď, zamyslnil se na chvíli a pak dodal:

„Všichni bohové, kromě Amona, jenž jest bohem nepravým.“

Pohnul jsem rukou a ustrašeně vzdechl, abych ukázal, že se obávám takových výroků.

„Dobrá,“ řekl. „Viděl jsem tě u svého otce, když jsi podával nůž a kladívko poštilému Ptahhorovi. I nazval jsem tě

Osamělým. Má matka však dala Ptahhorovi jméno Starý Opí-
čák. To budou vaše jména, zemřete-li dříve, než opustíte palác.
Avšak tvé jméno jsem si vymyslel já.“

Pomyslel jsem si, že je opravdu nemocen a bláznivý, když
mluví tak nesmyslně, ale i Ptahhor řekl, že zemřeme, zemře-li
faraon, a zastavovač krve tomu uvěřil. Proto mne začaly svědět
vlasý a zvedl jsem ustrašeně paži, neboť jsem nechtěl zemřít.

Následník trůnu vedle mne těžce a trhaně oddychoval, roz-
hazoval rukama a mumlal před sebe:

„Jsem znepokojen, byl bych raději jinde než zde. Můj bůh se
mi zjeví, to vím, ale obávám se toho. Zůstaň se mnou, Osamělý,
neboť bůh rozdrtí svou silou mé tělo, a můj jazyk zchromne,
když se mi zjeví.“

Roztřásl jsem se, ježto jsem myslel, že ve své nemoci blouzní.
On však řekl ostře:

„Pojď!“

Tak jsem šel za ním. Vedl mne ze zahrady dolů a podél krá-
lovského jezera a až k našim uším doléhal šepot zarmouceného
zástupu jako truchlivé hučení. Přešli jsme kolem stájí a psinců
a vyšli jsme dveřmi pro služebnictvo, aniž nás strážce zastavily.
Měl jsem veliký strach, neboť Ptahhor řekl, že nesmíme opu-
stit palác, dokud král nezemře, avšak následníkovi trůnu jsem
nemohl odporovat.

Kráčel vzpřímen rychlými, klouzavými kroky, takže jsem
mu stěží stačil. Na sobě měl pouze bederní roušku a v slabém
světle měsíce prosvítala jeho bledá pleť a štíhlá lýtka a stehna,
jež byla široká jako stehna ženy, a prosvítaly i jeho odstávající
uši, i obličej, vznícený a trpící, jako by šel za jakousi vidinou,
jiným nepostižitelnou.

Když jsme došli na břeh, řekl mi:

„Vezměme si nějakou loďku. Musím jít k východu, vstříc
svému otci.“

A vstoupil do první loďky, která se mu namanula, a já za
ním, i veslovali jsme přes řeku a nikdo nás nezadržel, ačkoliv
jsem člun ukradli. Noc byla plná neklidu a četná plavidla bráz-
dila řeku, a před námi na nebi rudl stále silněji odlesk veset-
ských světél. Sotva jsme dostihli břehu, ponechal následník

trůnu loďku, aby se volně houpala na vlnách, a kráčel přímo dále, neohlížeje se vzad, jako by již mnohokrát konal tuto cestu. Volky nevolky šel jsem za ním, srdce plné strachu. I jiní lidé byli vzhůru a stráže na nás tedy nevolaly, neboť Veset již věděl, že této noci umírá král.

Kráčel skoro klusem, i obdivoval jsem odolnost jeho křehkého těla, protože pot mi tekł po zádech, jak jsem běžel za ním, ačkoliv noc byla velmi chladná. Hvězdy změnily svá místa a měsíc zapadal, avšak on kráčel dál a dál, a již jsme vyšli z údolí do neobdělané pustiny a Veset zůstal za námi a před námi proti černému nebi se na východě tyčily tři hory, strážcové Vesetu. Tázał jsem se sama sebe, kde a jak najdu nosítka, abychom se mohli vrátit, neboť jsem mysłil, že nebude mít již síly dojít zpět pěšky.

Konečně si sedł do písku, těžce oddychuje, a řekl ustrašeně:

„Drž pevně mé ruce, Sinuhete, chvějí se a mé srdce bije. Okamžik se blíží, neboť svět je pustý a na světě není nikoho kromě tebe a mne, avšak ty nebudeš moci za mnou tam, kam se ubírám. A přece nechci být sám.“

Sevřel jsem jeho zápěstí a cítil jsem, jak se celé jeho tělo chvěje, i jak se pokrylo studeným potem. Kolem nás bylo pusto, jen někde daleko zavyl šakal na smrt. Hvězdy pomalu bledly a vzduch zesinal. Tu se následník vytrhl z mých rukou, povstal a pozvedł svou tvář k východním horám.

„Bůh přichází!“ zašeptal a jeho obličej se rozpálil vroucností a chorobou.

„Bůh přichází!“ řekl, zesiluje hlas.

„Bůh přichází!“ zvolal do pouště.

I rozjasnilo se kolem nás a hory zaplály zlatými paprsky. Vyšlo slunce.

Tu vyrazil ostrý výkřik a klesł na zem v bezvědomí. Jen jeho údy sebou zmítaly, ústa se otvírala a nohy kopaly do písku. Neměl jsem již strach, neboť jsem slyšel podobné výkřiky i dříve v Domě života a věděl jsem dobře, co je třeba činit. Neměl jsem ani kousek dřeva, abych mu jej dal mezi zuby, ale roztrhl jsem svou bederní roušku a složil útržek plátna a vtiskł jej do jeho úst a potom jsem mu třel údy. Věděl jsem, že bude sláb a zmaten, až

se vzpamatuje, i rozhlížel jsem se kolem sebe, kde bych našel pomoc, avšak Veset byl daleko a nablízku jsem nespatrił ani tē nejmenší chýše.

V tēže chvíli pŕiletěl ke mně krahujec, vyŕážeje ostré skřeky. Bylo to, jako by byl vystoupil pŕímo ze zářících paprsků slunce, a opsal veliký oblouk nad námi. Potom se snesl, jako by se chtěl posadit na čelo následníkovo. Byl jsem tak ohromen, že jsem se bezděčně poznamenal posvátným znamením Amonovým. Snad myslil princ na Hora, když hovořil o svém bohu, a bůh se nám zjevil v podobě svého ptáka. Princ sténal, i naklonil jsem se k němu, abych ho ošetřil. Když jsem zvedl hlavu, viděl jsem, že se krahujec proměnil v mladého muže, jenž stál pŕede mnou v slunečních paprscích, krásný jako bůh. V ruce měl kopí a na ramenou hrubý plášť chudých. Nevěřil jsem vpravdē v bohy, avšak pro všechnu jistotu jsem pŕed ním padl na tvář.

„Co se děje?“ zeptal se v nářečí Dolní země a ukázal na následníka trůnu. „Je ten chlapec nemocen?“

Styděl jsem se velice, i pozvedl jsem se na kolena a pozdravil ho obvyklým způsobem.

„Jsi-li loupežník,“ řekl jsem, „bude tvá kořist hubená, avšak tento jinoch jest nemocen a bohové ti snad požeňnají, pomůžeš-li nám.“

Vyrazil ostrý skřek jako krahujec a pták v mžiku spadl z nebe jako kámen a posadil se mu na rameno. Pomyslnl jsem si, že snad bude lépe být opatrný, kdyby pŕece jen byl bohem, tŕebas i bohem nižším. Proto jsem mluvil k němu s jistou úctou a zeptal se ho zdvořile, kdo je, odkud pŕichází a kam jde.

„Jsem Haremheb, Syn krahujce,“ řekl hrdě. „Moji rodiče jsou sice pouhými sýraři, avšak pŕi mém narození mi bylo pŕedpověděno, že budu velet zástupům. Krahujec letěl pŕede mnou, proto jsem pŕišel sem, ježto jsem nenalezl pŕístřeší ve městě. Obyvatelé Vesetu se obávají kopí, když se setmí. Avšak chci se dát najmout k vojsku, neboť se říká, že faraon je nemocen, i myslím, že má zapotřebí pevných paží, aby chránily jeho moc.“

Jeho trup byl krásný jako trup mladého lva a jeho pohled pronikal jako letící šíp. Pomyslnl jsem si závistivě, že mnohá žena mu řekne: „Krásný jinochu, nechtěl bys mne potěšit v mé samotě?“

Následník trůnu opět zasténal, zatápal si rukou po obličeji a pokrčil nohy. Vyňal jsem mu hadřík z úst a byl bych měl rád trochu vody po ruce, abych ho občerstvil.

Haremheb ho zvědavě pozoroval a zeptal se mne chladno-krevně:

„Zemře?“

„Ne, nezemře,“ řekl jsem netrpělivě. „Trpí svatou nemocí.“

Haremheb se na mne podíval a sevřel kopí.

„Nemusíš mnou opovrhovat,“ řekl, „i když chodím bos a jsem ještě chudý. Umím slušně psát i číst nápisy a budu velet zástupům. Který bůh do něho vstoupil?“

Lid totiž věří, že ústy lidí stížených svatou nemocí mluví bůh, a proto se tak ptal.

„Má svého vlastního boha,“ pravil jsem. „Myslím, že je tak trochu blázen. Až se vzpomene, pomůžeš mi ho odnést do města, kde najdeme nějaká nosítka, abychom ho dopravili domů.“

„Je mu zima,“ řekl Haremheb a sňal z ramenou svůj plášť a přikryl jím následníka. „Vesetská jitra jsou chladná, ale mne hřeje má krev. Ostatně, znám mnoho bohů a mohl bych ti vyjmenovat velký počet těch, kteří mi byli prospěšní. Avšak mým vlastním bohem jest Hor. Tento chlapec je jistě dítě bohatců, neboť jeho pleť je bílá a jemná, a nikdy nepracoval svými rukama. A kdo jsi ty?“

Mluvil hodně a živě, vždyť to byl chudý chlapec, který musel vykonat dlouhou cestu, aby došel až do Vesetu, a který na ní zakusil dosti nevládnosti a ponížení.

„Jsem lékařem,“ odpověděl jsem mu. „Byl jsem také vysvěcen na kněze nižšího stupně ve velkém chrámu Amonově ve Vesetu.“

„Tys ho jistě zavedl do pouště, abys ho uzdravil,“ domníval se Haremheb. „Ale měl jsi ho tepleji obléci. Ne, že bych chtěl soudit lékařské umění,“ dodal zdvořile.

Chladný červený písek se leskl ve světle vycházejícího slunce, hrot jeho kopí se rudě třpytil a krahujec kroužil skřehotaje nad jeho hlavou. Následník trůnu se posadil a jektaje zuby, potichu sténal a rozhlížel se udiveně.

„Zjevil se mi,“ pravil. „Ten okamžik jest jako sto let, neměl jsem již věku a on vztahoval tisíce žehnajících rukou na mou

hlavu a každá ruka mi podávala znamení věčného života. Jak bych tedy nevěřil?“

„Doufám, že jsi se nekousl do jazyka,“ řekl jsem starostlivě. „Pokusil jsem se tě ošetřit, ale neměl jsem ani kousek dřeva, abych ti je vsunul mezi zuby.“

Můj hlas byl nicméně v jeho uších jen bzučením mouchy. Pohlížel na Haremheba, oči jeho zářily a rozšiřovaly se a byl krásný ve svém zmateném úsměvu.

„Jsi tím, jehož poslal Aton, Jediný?“ zeptal se udiveně.

„Krahujec letěl přede mnou a já jsem šel za svým krahujcem,“ pravil Haremheb. „Proto jsem zde, jiného nevím nic.“

Následník trůnu však spatřil kopí a svrástil čelo.

„Máš kopí,“ řekl vyčítavě.

Haremheb ukázal na své kopí.

„Ratiště jeho je z výborného dřeva,“ řekl. „A měděný hrot dychtí po krvi nepřátel faraonových. Žízlivé jest mé kopí a jméno jeho Hrdlořez.“

„Jen žádnou krev,“ pravil následník trůnu. „Krev jest ohavnost před Atonem. Není nic hroznějšího nad prolitou krev.“

Ačkoliv jsem viděl, jak následník trůnu zavírá pevně oči, když Ptahhor otvíral lebku jeho otce, nevěděl jsem ještě, že je z těch, jimž je při pouhém pohledu na krev nevoľno a kteří leckdy ztratí i vědomí.

„Krev očišťuje národy a činí je silnými,“ řekl Haremheb. „Krví tloustnou bohové a krev jim dává zdraví. Dokud budou války, krev musí téci.“

„Nikdy již nebude válek,“ pravil následník trůnu.

„Tenhle chlapec je blázen,“ usmál se Haremheb. „Války vždy byly a vždy budou, neboť národy musí zkusit jeden na druhém svou zdatnost, aby žily.“

„Všecky národy jsou jeho dětmi, všecky jazyky i barvy pleti, země černé i země rudé,“ pravil následník a zíral do slunce. „Postavím mu chrámy ve všech zemích a jejich knížatům pošlu znamení života, poněvadž ho vidím, z něho jsem zrozen a k němu se navrátím.“

„Je věru blázen,“ řekl mi Haremheb a potřásal útrpně hlavou. „Chápu, že je mu třeba lékaře.“

„Jeho bůh se mu právě zjevil,“ řekl jsem vážně, abych varoval Haremheba, neboť jsem si ho již oblíbil. „Svatá nemoc mu dala spatřit boha, i nepřísluší nám, abychom rozsuzovali, co mu bůh řekl. Každý dochází blaženství ve své vlastní víře.“

„Já však věřím ve své kopí a ve svého krahujece,“ prohlásil Haremheb.

Avšak následník trůnu zvedl ruku na pozdrav slunci a jeho obličej se opět vzrušil a zkrásněl, jako by viděl jiný svět než my. Nechali jsme ho modlit se po jeho vůli a potom jsme ho vedli k městu a on se nebránil. Náraz nemoci vysílil jeho údy, takže nařikal a potácel se při chůzi. Proto jsme ho nakonec nesli mezi sebou a krahujec letěl před námi.

Když jsme přišli k obděláným polím, k nimž se táhly zavodňovací strouhy, spatřili jsme, že tam na nás čekají královská nosítka. Otroci lehli k zemi a z nosítek nám vyšel vstříc statný kněz, jehož hlava byla oholena a jehož obličej byl krásný ve své zasmušilosti. Dal jsem před ním ruce do výše kolenou, neboť jsem usoudil, že je to kněz boha Reharachte, o němž mluvil Ptahhor. On mi však nevěnoval pozornost. Padl na tvář před následníkem trůnu a pozdravil ho jako krále. Tak jsem zvěděl, že třetí Amenhotep jest mrtev. Otroci se ujali ihned nového faraona, omyli jeho údy, třeli je a pomazali vonnými mastmi a oleji, oblékli ho v královský len a na hlavu mu vložili královskou korunu.

Zatím mne oslovil Aj:

„Setkal se se svým bohem, Sinuhete?“

„Setkal se se svým bohem,“ odpověděl jsem. „Avšak bděl jsem nad ním, aby se mu nic zlého nestalo. Jak znáš mé jméno?““

Usmál se a řekl:

„Je mou povinností znát vše, co se děje v paláci, dokud nepříjde můj čas. Zním tvé jméno a vím také, že jsi lékařem. Proto jsem ho svěřil tvé ochraně. Víím také, že jsi knězem Amonovým a žeš mu složil přísahu.“

Řekl to s důrazem a hrozivě, já však zvedl paži, tázaje se:

„Co znamená přísaha Amonovi?“

„Máš pravdu,“ pravil, „i nemusíš se z toho kát. Věz tedy, že se stává neklidným, když se bůh k němu blíží. Tu ho nemůžeme